



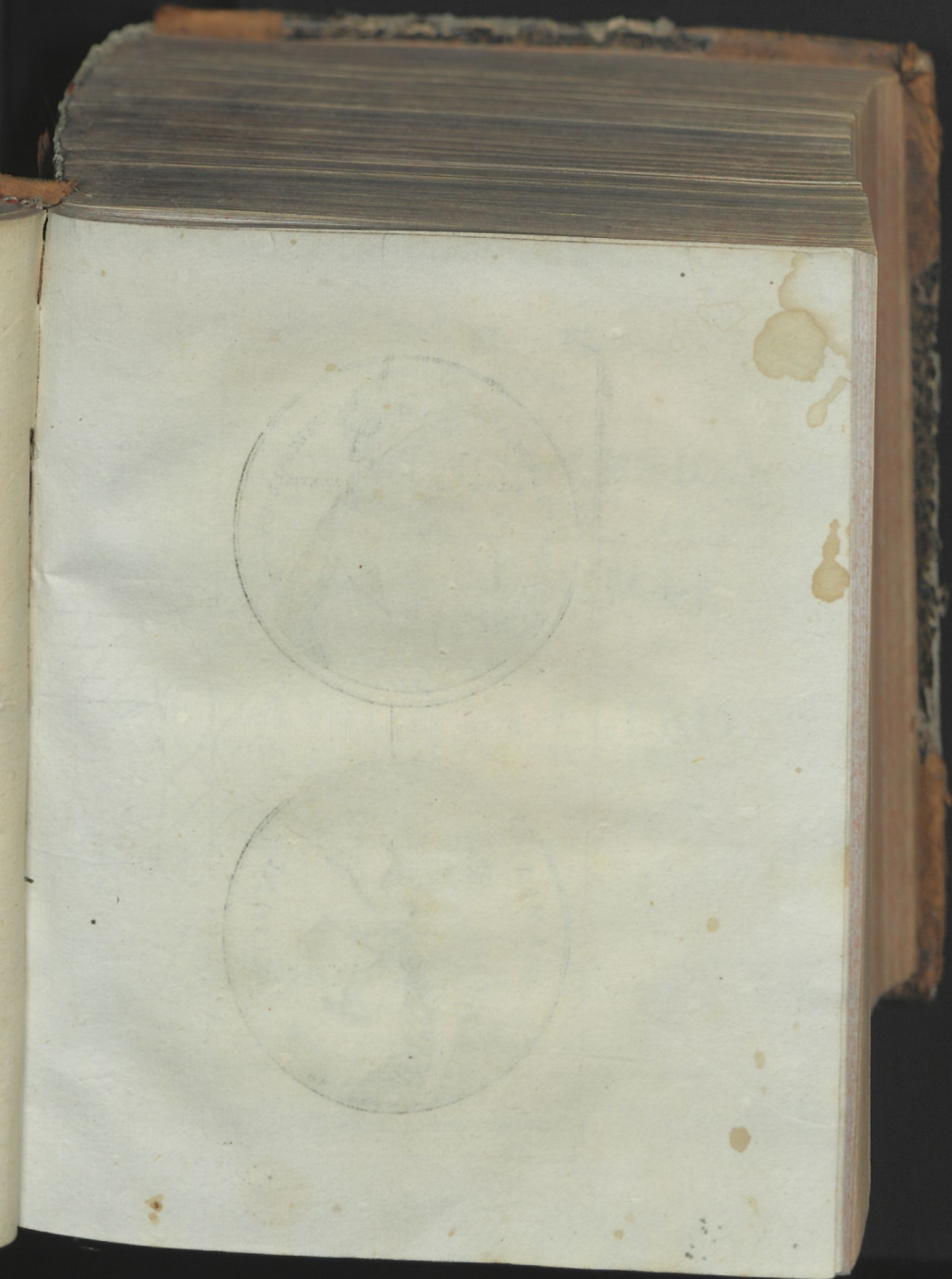
00 1/2

Sammelbd.

Riefen 1/2



Jam: W.





Q. D. B. V.
DISQUISITIO
DE
INCLYTO LIBRO POETICO

Sheuerdancf /

QVAM
PRAESIDE
IO. DAVIDE KOELERO,

LOGICES ET POLITICES PROF. PVBL.
ET VNIVERSITATIS BIBLIOTHECARIO,
HOSPITE SVO MAXIMOPERE COLENDO,

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI

H. L. Q. C.

SVBMITIT

AVCTOR RESPONSVRVS

Heinrich Gottlieb Bih /

VRATISLAVIENSIS,

AD D. MART. A. O. R. MDCCXIV.

ALTDORFII,

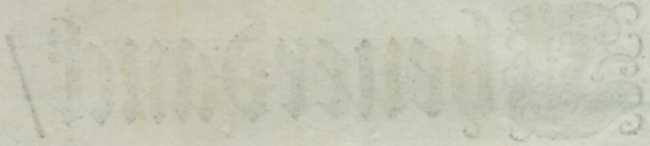
LITERIS MAGNI DANIELIS MEYER.

M. D. C. LXXV.

DISCIPULUS

DE

INCILYTO LIBRO POTTICO



AVIA

TRANSIDE

IO DAVIDE KOFFERO

LOGICES ET POLITICES TRACTATVS

AVIA

HOSPITIS SIO MARKHORENSIS COLENDI

AVIA

AVIA

AVIA

AVIA

AVIA

AVIA

AVIA

AVIA



VIRO
GENEROSISSIMO MAXIMEQVE
STRENUO
HENRICO WIL-
HELMO
DE FREYENFELS,
EQVITI SILESIO,
PEVCAE SVPERIORIS
DOMINO,
PATRI INDVLGENTISSIMO,

QVI
IN VIDVVM OPTIMAE MATRIS THORVM
OLIM ITA SVCCESIT,
VT
NVLLAS SENTIREMVS VICES
OB
AMOREM PLANE SINGVLAREM,
AFFECTVM VERE PATERNVVM,
MERITA MVLTIPLICIA,
HAS
STVDIORVM EXERCITIORVMQVE ACADEMICORVM
PRIMITIAS
INTER ARDENTISSIMA VOTA
PRO PERPETVA IPSIVS INCOLVMITATE
ATQVE SALVTE OMNIGENA
SVSCEPTA
PIETATIS ERGO
D. D. D.
FILIVS OBSEQVENTISSIMVS
AVCTOR.

DISQVISITIO
DE
LIBRO POETICO
Sheverdancf.

PROOEMIUM.



Ine Poetarum ope res gestas magnorum Heroum oblivione
sempiterna deleri, omni aevo hominibus apud omnes Gen-
tes non frustra fuit persuasum. Habent enim hoc proprium
Poetarum carmina, ut fortium Virorum facta in longum
aeuum demittant, gloriaeque fortiter comparatae perpetui-
tatem mirifice adjuvent, et Posteritati quam strenue com-
mendent. Omnium optime hoc docet HORATIVS L.IV.

Carm. Od. 9. dum canit :

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi : Sed omnes illacrymabiles
Urgentur, ignotique longa
Nocte, carent quia Vate sacro,
Paulum sepulta distat Inertia
Celata Virtus: Non ego de meis
Chartis inornatum filebo
Tolve tuos patiar Labores
Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones.

Cui adspiciatur PINDARVS Nem. Od.VII. asseverans firenuos Labores multos
habere Tenebras, si hymnis careant, praeclarorumque Operum remunerationem
optimam esse inclutos carminum cantus. Hac de causa existimat quoque Famam
Ilyssis majorem factam fuisse, quam ea, quae pertulerit, per suaviloquum Ho-
merum, quoniam mendacis ejus per figmentum gravitas quadam subsit ac solertia
decipiat, abducens Lectorem a veritate per fabulas. Non desuit quidem ultime
antiquitati ingenium ad fortium virorum ingentiumque ab iis perpetratorum fa-
cinorum memoriam aliis etiam modis conservandam, longamque efficiendam, cui
ambitio, opulencia, potentia, dexteritas, Artes omnes suppetias tulere. Novus

mus Sesostris obeliscos et pyramides sublimes, magnificum Mausoli sepulcrum, superba Graecorum tropaea, editam Hadriani molem, artificiosissimas Trajani atque Antonini columnas, quae monumenta Heroum nomina et facta contra temporis rerum edacis insultis per innumera secula defendere debuerunt. Verum eam vero, quam caduci fuerint isti testes, et quot injuriis obnoxii, neminem vel leviter in historia versatum latere potest. Paucissima aenea marmoreaque monumenta hodie supersunt semesa, et tantum non fracta atque disjecta. Plurima debebant, nisi Carminum Annaliumque fides utrumque servasset. Firmo ergo potius fiat talo sententia OVIDII, L. I. Amor. Eleg. 10.

Scinduntur vestes, gemmae franguntur et aurum
Carmina quam tribuunt fama perennis erit.

Et LVCANVS non sine causa exclamat, Pharsal. L. IX. v. 983.

O Sacer, et magnus Vatum labor, omnia Fato
Eripis & Populis donas mortalibus aevum.

Quam multa nesciremus, nisi haec apud plerasque Gentes invaluisset consuetudo carminibus celebrandi, Posterisque tradendi Heroum nomina, eaque perenniora iudicata fuissent omnibus monumentis, quae imbribus, ventis, fulminibus, ignibusque et hostili manu oppugnantur, vel ipsa Annorum serie destruantur. Victores etiam in Graecorum Ludis, non coronae, aut totius Graeciae applausus, sed inimitabilis Pindari Lyra ab oblivione vindicavit. Sed non opus est, ut commune hoc omnium Gentium institutum accuratius investigemus et uberius exponamus, cum Germania etiam nostra multa egregia exempla suppeditet, Heroum per Poetarum carmina oblivioni ereptorum. Inter haec eminentissimus ille Liber versibus teutonicis scriptus, qui vulgo dicitur *Sheuerdanc*, in quo Labores et Pericula Maximiliani I. Imperatoris perelegantur commemorantur, quae alias ignoraret posteritas, fructuque istius cognitionis careret, nisi Poetae industria ea consignasset. Quoniam vero iste liber non omnium manibus teritur, et notitia, quam de eo vulgo tradunt varii Auctores, varia admodum sit et inconstans, et variis contaminata erroribus, constituimus hac Dissertatione Academica accuratam istius recensionem instituire, verumque ejus Auctorem manifestare. Multa praeterea adiciemus, quae circa hoc egregium opus notari merentur, et quae forte non omnibus cognita atque perfecta satis erunt. Favebit itaque, Benevole Lector, Conatibus nostris, et qualemcunque hanc Disquisitionem non ad ostentandum eruditionis apparatus, qualem vel perexiguum, vel nullum possidemus, sed ad eruendam veritatem a nobis conscriptam fuisse, iudicabis.

I. Liber,



1. **L**iber, qui dicitur **Theurdanck** / cuius notitiam tibi tradere volumus, Benevole Lector, dictione germanica metrica exponit exantlatos Labores et superata pericula Maximiliani I. Caesaris Augusti, et insignitus est hoc Titulo: **Die Geuerlicheiten und eins teils der Geschichten des löblichen streitbaren und hochberühmbten Helden und Ritters Teurdancks**. In vulgus notus est sub simplici nomine **des Theurdancks** / quod etiam gerit in privilegio, typographo a Maximiliano indulto, quo nomine autem ficto Maximilianus in hoc opere insignitur: Vti enim olim Poëtae denominare soliti sunt sua Carmina a Personis illustribus, quorum Fata in iis exposuerunt, et hodie etiam fabularum Romanensium Scriptores, Arminios, Octavias, Argenides, publicae luci exhibuerunt, ita etiam, ob eandem Rationem hic liber **Theurdanck** est appellatus. Quid vero sibi hoc nomen velit ratione Etymi, nobis est ideo hic declarandum, quoniam observamus, eius genuinam significationem, quosdam latere, Sciendum itaque, Maximilianum ob hanc causam in hoc Poëmate, nomine **des Theurdancks** fuisse insignitum, quoniam ab ineunte aetate omnem curam cogitationemque in res arduas contulerit, et ad maxima Facinora perpetranda aspiraverit, quod hisce verbis declarat Clavis Pfintzingiana: **Ist darum Teurdanck genant / das er von Jugend auff all sein Gedanken nach theuerlichen Sachen gericht**. Risum igitur movent monstrosa vocabula: *Carraegrates*, aut *Carigratius*, vel *Ravigratius*, quae sinistra diligentia **VINCENTIVS PLACCIUS** in *Theatr. Anon. c. XI. p. 478.* dum germanicam vocem latine exprimere nititur, confinxit; ex allata enim authentica interpretatione ipsius Auctoris patet, nimis absonum esse, fingere velle, Caras fuisse Grates, aut Ra-

Quis sit Liber Theurdanck / et quae eius Denominatio,

rius fuisse Gratias actas pro strenue gestis Rebus Imperatori Maximiliano.

II.

Auctor libri
Melchior
Püntzing
fuit, cuius
Vitzæ curri-
culum de-
scribitur.

Auctorem huius Libri, ob rationes postea allegandas, constituimus Melchiorem Pfintzingium, qui originem duxit ex generosissima Pfintzingiorum Familia, quae non solum in illustri S. R. I. Libera Republica Norimbergensi intaminatis fulsit Honoribus, multosque Consularis et Senatorii ordinis viros, de patriæ Salute optime meritos, progeniit; sed etiam in Silesia, Patria dulcissima, inclytum nomen inter Equestris dignitatis viros sibi comparavit initio Seculi XVI. uti hoc confirmant, Viri CLL. IO. SINAPIVS in *Olsnographia*, P. I. p. 926. et P. II. p. 505. et *Gottfried Deverdeck* in *Silesia Numismatica* p. 759. §. 6. & p. 351. quo in loco mentionem facit Numismatis in honorem Ludovici Pfintzingii, An. 1560. proculi; conf. *novissima Editio des grossen Wappen-Buchs* de An. 1699. ubi P. III. p. 116. insignia Pfintzingiorum in Serie Silesiaca inveniuntur. Ex quo Libro MICHAEL IOSEPHVS FIBIGER, illustris, dum viveret, Crucigerorum cum rubea Stella Magister, in *Silesiographia Henelii renovata*, P. II. c. 8. p. 768. Henelianum Familiarum in Silesia nobilium catalogum supplevit. De Antiquitate huius Patriciae gentis, ANONYMVS in *der Historischen Nachricht von Nürnberg* de An. 1707. p. 92. attulit quidem nonnulla, quae tamen non satis originem eius declarant, siquidem multa illustriora illis adici possent, si Instituto nostro haec conducerent. In eo tamen ille a nobis est corrigendus, quod Familia Pfintzingiorum minime cum Conrado Pfintzingio, uti ille affirmat, An. 1596. interierit. Sed certo nobis constat ex Documentis fide dignissimis, florentem adhuc Pfintzingiorum Familiam, non interrupta Serie, Maiores suos ab antiquissimis temporibus dinumerare

merare posse, atque ex communi Stipite cum illo Conrado descendere. Nullum vero illustrius Testimonium decoris Pfinzgingiani perhibere possumus, quam si provocamus ad multa illa atque varia Diplomata Caesarea, quibus huius Familiae Splendor est munitus et auctus, inter quae imprimis eximium illud est, quod ea a Carolo V. Caesare Augusto, dd. 25. Octobr. An. 1555. Bruxellis impetravit, quod octo foliis membranaeaeis constat, et in frontispicio cum pulcherrime delineatis Caesareis insignibus Symboloque Heroico superbit, in quo inter alia Divus Imperator Pfinzgingianam Gentem hisce laudibus effert: *Attendentes atque imprimis Generis ac Stemmatis vestri ab innumeris Annis in hunc usque diem honeste, absque ulla Nominis nota seu macula, productam Antiquitatem et Nobilitatem, Maiorum quoque vestrorum laudatam vitae, Morum ac Famae Integritatem, qua in continuis Magistratibus, aliisque honestissimis ac amplissimis Muneribus ac Officiis (quae quidem magna sua Gloria, Reipublicae vero bono, ac Civium suorum Commodo et Satisfactione gesserunt et administrarunt) non tam in Patria vestra inclyta, Civitatis nostrae Imperialis Norimbergensis Republica (in qua inter amplissimos patricios et senatorios Ordines honoratam locum, et praecipuam dignitatem semper habuisse et obtinuisse, et frequenter consulari, aliquoties vero etiam quaestoria dignitate, summo apud eos Magistratu, nec non nostrae et Imperii Sacrae Praefecti Urbis, seu Sculteti, honorificentissimo Officio et Praeeminentia functos fuisse constat) quam etiam apud alios S. R. I. Ordines, inque ipsorum divorum Praedecessorum nostrorum Romanorum Imperatorum et Regum Aulis, ingenti semper cum Laude et Approbatione omnium bonorum versati sunt.* *Pude a praedictis Praedecessoribus nostris tanquam optime meriti aliquoties maximis honoribus, titulis, et gratiis aucti et ornati, et plures ipsorum ob animi Magnitudinem, et praecleara fortitiae tam militaris, quam politicae*



disciplinae, edita facinora Milites seu Equites Aurati stricto ense creati, Militariaeque et aliarum praeclarissimarum Dignitatum Titulis, Prae eminentiis, Virtutumque Praemiis, nec non amplissimis Privilegiis et Praerogativis merito donati et decorati fuere. Ex hac igitur illustri prosapia prognatus est noster Melchior Pfintzingius An. 1481. die Dominica, in Fastis divae Catharinae sacra, ingruente vespera, Patre Seyfrido Pfintzingio, Senatore et Aedili Norimbergensi, et Matre Barbara, nata Grundherria. Comparatis sibi nobili viro dignis scientiis, adiit Aulam Caesaream, ibique in Familiam Caesarei Cancellarii Dn. de Serntein fuit ascitus, cuius commendatione deinceps Imperatoris Maximiliani Secretarius evasit. In quo munere adeo suam operam Imperatori probavit, ut Caesar eum etiam post mortem Erasmi Doppleri (*) Sebaldinae aedis Praepositi, An. 1512. Senatui Norimbergensi commendaret, ut Praeposituram aedis Sebaldinae ipsi conferret. Episcopus quidem Bambergensis Wilhelmo de Limburg, cuius antiquissima Gens nuper intercidit, hoc amplissimum Sacerdotium destinaverat, quia vero hac Successione laedebantur Urbis Privilegia, Senatus denominavit statim Pfintzingium Doppleri Successorem, eoque absente eius Procuratori hoc Munus contulit. Postea ipse Pfintzingius, Norimbergam venit, et per aliquod Tempus ibi alternis vicibus habitavit, restaurato sua cura Domicilio Praepositi, quod ex Ligneo lapideum fecit, uti ex suspensis eius Insignibus in Podio prominente patet. Non ita multo post rediit in Aulam Caesaream, ibique non solum

Cae-

(*) Praestantissimus hic fuit Vir et omnibus Elogiis maior, uti ex Epitaphio eius, quod extat in Templo Divi Sebaldi, cognoscimus, et quod ita se habet: *Erasmus Dopplerus I. V. D. et Protonotarius Apostolicus, ac Serenissimi Imperatoris Maximiliani Consiliarius, huius aedis Praepositus bene meritis, dum Patriae opem impendit fidelem, Treveris solemnibus Principum conventu vitam cum morte mutavit, Anno Domini MDXII. Cal. Martii, vixit Annos L. Tu Lector vale, et pro tanto viro Preces ad Deum fundere ne pigeat.*

Caesaris negotia strenue procuravit, sed etiam Reipublicae Patriae utilitates laudabiliter promovit. Lateri etiam Caesaris adhaest in comitiis Colonienfibus, et Auctoritate Caesarea munitus cum Ernesto de Welden, nomine Caesaris A. 1513. interfuit Electioni Episcopi Spirensis, Philippi I. de Rosenberg. Expeditis hisce gravissimis Negotiis commigravit denuo Norimbergam, sed rebus sacris procuratis regressus est Vindobonam, et consecutus est non solum Consilarii Caesarei dignitatem, sed etiam Auspicio Caesaris obtinuit Canonicatum Ecclesiae Tridentinae, et S. Stephani Bambergensis, et Praeposituram S. Albani in Civitate Moguntiacae. Cum vero Lumen Evangelii etiam Norimbergae paulatim dissiparet Caliginem Pontificiam, et in sua Praepositura quaedam iussu nobilissimi Senatus immutarentur, sagax Rerum futurarum sponte An. 1531. de Sacerdotio Norimbergensi decessit, reservato tamen annuo Stipendio pacto. Reliqua tamen sacra Munia non reliquit, sed acquisita etiam interea Praepositura S. Victoris Moguntiae iis persancte est functus, iisque ornatus Moguntiae diem suum obiit An. 1535. die XXIV. Novembr. Sepultus est in Choro Templi S. Victoris, ubi Memoria eius Epitaphio a Fratre Pfintzingio conservata est, cuius vero copia ad manus nostras non venit. In supra a nobis allegato Diplomate Caesareo his verbis, eius et Fratris eius honorifica fit mentio: *Et exinde quondam Patruorum vestrorum Udalrici et Melchioris Pfintzing, Fratrum, egregias Animi dotes, Virtutumque Ornamenta, Ingenium, Rerum Experientiam et Usus, Eruditionem quoque et Facundiam, quibus haud vulgaribus Naturae et Industriae donis prae caeteris praediti fuerunt, nec non quam plures industriosas, subtiles, nec unquam antea cognitatas, ab ipso praesertim Melchiore, magno Reipublicae commodo, sua vero et suorum Posterorum immortalis Lauda, Ingeniique demonstratione, excogitatas Inventiones; fidelia item Servitia,*



quae olim felicis et colendae memoriae Serenissimo et Potentissimo
 Principi quondam, Divo Maximiliano, Romanorum Imperatori
 Augusto, Avo et Praedeccessori nostro observantissimo, dum in vi-
 vis esset, uterque uti Consiliarius et Familiaris Aulicus, ille
 Quaesturam gerens, hic vero a secretis, summa Industria, So-
 lertia, Sagacitate, Studio, Diligentia, et fide, in arduis et va-
 riis Negotiis, non tantum in politica administratione, magnis
 utpote Consultationibus et difficillimis gravissimisque et honorifi-
 centissimis Legationibus; sed etiam periculosis quibusque
 Temporibus et bellicis Expeditionibus, promptissimo Animo, in-
 defesse, strenue, et intrepide, magna quidem praedicti Serenissimi
 Aui nostri Colendissimi Satisfactione, (quam ex eo saltim colligere
 licet, quod, tanquam gratum et liberalem Principem decuit,
 amplissimis Sacerdotiis et Praelaturis utrumque remuneravit, ta-
 lique dignitatis loco et fastigio posuerit, quo Familiae suae de-
 cus non conservarunt tantum, verum magis magisque extule-
 runt et auxerunt, posterisque suis haud vulgare de se nomen et
 Virtutis Exemplum reliquerunt) semper ad vitae usque extre-
 mum Spiritum non sine labore et impendio illos praestitisse con-
 stat. Maximilianus Imperator in Literis etiam ad Bilibaldum
 Birkheimerum die V. Febr. An. 1518. datis, quae extant in
 operibus Birkheimeri, p. 176. eum vocat Consiliarum suum
 et Praepositum, qui ipsi indicaverit Birkheimerum novum
 Currum, Curribus Caesareis prioribus longe dissimilem, inve-
 nisse, quapropter summo Severitatis studio a Birkheimero
 petit, ut praeconcepti istiusmodi Curru prototypon praedi-
 cto suo consiliario ac Praeposito indefinenter transmittat.
 Quod hic Melchior Pfintzingius gravissimorum Consiliorum
 Maximiliani particeps fuerit, innotuit praeterea nobis ex Literis
 Ferdinandi Archiducis, Nepotis Maximiliani, dd. XII. Decembr.
 An. 1521. quorum Autographum Amicus quidam nobis ex-
 hibuit, et quae ita se habent:

Ser.

Ferdinand/2c.2c. Ehrfamer/und Andächtiger/2c.2c.

Wir seind bericht, wie unser lieber Herr und Anherr Kayser Maximilian / und hochlöblicher Gedächtniß / die Herrschafft Gmünden / weilent Bischoff Leonharden auf einen Wiederkauff verkauffet / und nachmahlen der jetzige Cardinal und Erzbischoff zu Salzburg ain Revers herausgeben / daß gedachter weilent Kayser Maximilian und seine Erben zu derselben Herrschafft Gmünden einen Wiederkauff und Losung haben / und du um solche Handlung und Revers insonderheit ain wissen tragen sollest. Demnach begehren wir an dich mit sonderm Fleiß / daß du uns bey diesem unsern Boten bestrichigest / was es vor eine Beschaffenheit habe 2c.

Vt huius Epistolae Argumentum intelligatur, sciendum est, Archiepiscopus Salisburgensem Leonhardum a Keutschach comparatis ex Metallii fodinis Ditionis suae maximis Divitiis, magnis Beneficiis Ecclesiam Salisburgensem cumulate, multa Praedia abalienata et direpta redemisse, similiter et Gemundam, Oppidum Carinthiae ad Liseram situm, solutus Maximiliano triginta millibus Florenorum, alii dicunt Uncialium, in Potestatem Episcopatus redegeisse, ibique et Arcem Incendio destructam iterum erexisse, vid. WIGVLEVSHVND, in *Metropoli Salisburgensi* Tom. I. p. 31. MATTH. MERIAN, in *Topograph. Carinth.* p. 95. HIER. MEGISERVS, in *Chron. Carinth.* L. XI. c. 2. p. 1260. et IO. WEICHARD VALVASOR, in *Topogr. Car.* p. 61. Cum vero Successor Leonhardi, Matthaeus Langius Maximiliani Cancellarius ob studium in Austriam, reluendi pactum iniisset, Ferdinandus etiam in Animo haberet, ut hanc insignem ditionem redimeret, Austriaeque denuo adiceret, sed vel ab Archiepiscopo immutato, vel a Capitulo variae Difficultates moverentur, hac Epistola scripta ex Pfintzingio, huius venditionis a Maximiliano factae gnaro, rescire voluit, qua ratione et quibus conditionibus ea fuerit peracta, quae satis iterum declarant Pfintzingium non nominatenus fuisse Consiliarium Maximiliani, sed maximi momenti

menti Negotia, qualia sunt, Alienationes integrarum Ditionum, ex munere dignitatis suae pertractasse. Inter Monumenta, quae eius memoriam custodiunt, prostant quinque Numismata argentea, in Honorem eius excusa, quae a Familia Pfintzingiana, asservantur. Primum omniumque maximum, quod Titulum Disquisitionis exornat, declaratione non indiget. Alterum sistit eius Imaginem, adscriptis verbis: *Effigies Melchioris Pfintzing Prepositi Ecclesie S. Albani Moguntie et Sebaldi Norimberge Canonici Tridentini et S. Stephani Bamberge*. Alterum Nummi Latus exhibet Foeminam in priori numero apparentem, simili Epigraphe. Tertium ostendit eius Effigiem nudo capite, additis verbis: *Melchior Pfintzing, Prep. S. Albani Mog.* In altera facie conspicitur Puerulus Leoni inequitans, tenens dextra Galeam praepositurae S. Albani, superiore parte asini exornatam, sinistra vero manu Galeam Pfintzingianae Familiae, cornibus Bubulis in apice conspicuam, adiacet clypeus Pfintzingianis Insignibus decoratus, procul stante Asino, dictae Praepositurae Tessera, additis verbis: *Vanitas Vanitatum omnis vanitas*. Quartum Numisma priori est per simile. Quintum una parte exhibet Capita quinque Fratrum Pfintzingiorum, cum hoc Lemmate: CONCORDIAE. FRATERNAE. in altera parte legitur haec Inscriptio: EFFIGIES. SIGISMVNDI. MELCHIORIS. PREPOSITI. ECCLESIE. SANCTI. ALBANI. MOGVNTINENSIS. VDALRICI. ABBATIS. SANCTI. PAVLI. VALLIS. LAVINI. SEYFRIDI. ET. MARTINI. PFINTZING. FRATRVM. ANNO. MCCCCCXIX. Ex quo Nummo patet Melchiorem nostrum ex quinque Fratribus natu secundum fuisse; quorum natu maximus Sigismundus Senator Norimbergenfis, et Possessor Praefecturae Bambergenfis Marloffstein fuit: Vlricus, qui in supra allegato Chronico Norimbergenfi, p. 95. perperam dicitur, Melchior, Quae- stor fuit Maximiliani (*Pfennigmeister*) De Seyfrido nihil nobis

nobis constat. Ultimus vero, Martinus, Senator Norimbergensis, bis Norimbergensium et Sociorum Copias adversus Turcas duxit, et ob virtutem bellicam a Carolo V. Caesare, A. 1532. fricto Ense Eques Auratus est creatus, et in Consiliarium et Familiarem assumtus, uti verba Diplomatis docent. Hic etiam Arcem et vicum Henffenfeld magnis Sumptibus comparavit, et ad Posteritatem suam transmissit. Aeri etiam est insculptus Melchior Pfintzingius habitu Ecclesiastico indutus, et quidem minuscula forma, palmo in Longitudinem inferiori, eo artificio, quod vocant, *die schwarze Kunst* / addito hoc Titulo: *MELCHIOR PFINTZING, KEIS: CARL v. Königs zu Hsp. Erz. zu Oesterr. Caplan, Author des Theurdancks, A. 1517. zu Alban Meynz, v. zu S. Seba: in Nb. Probst. v. zu S. Victor Dechant. D. 1535.* Sed hic Titulus nobis minime persuadet, Pfintzingium etiam sacro Munere in Aula Caroli V. Imperatoris defunctum esse, quoniam omnia Documenta, notitia vitae Melchioris tradentia, de eiusmodi functione silent. Verosimile potius est, Sculptorem ideo appellasse Melchiorem Caroli V. Capellanum, quoniam observavit, Melchiorem se in Dedicatione operis sui ad Carolum V. subscripsisse: *Ewer Küniglichen Mayestat diemütigster Caplan*; quae verba vero potius submissionis Ecclesiasticae Formulam referunt, quae ab omnibus Clericis adhibetur, quam declarant dignitatem quandam sacram ab Imperatore eo fuisse collatam. Minus recte igitur varii Auctores, eadem Dedicatione seducti, Pfintzingium Caroli V. Capellanum dixerunt.

III.

Hunc maxime Reverendum atque illustrem Virum verum et genuinum Auctorem Libri *Theuerdanc* dicti esse, ita firmis rationibus persuasi sumus, ut hanc ipsi propriam Gloriam, contra omnes eius Obtrectores, et secus sentientes

Argumenta
prohantia
Pfintzingi-
um hunc
esse libri Au-
ctorem.

C

simus

simus vindicaturi. *Primum Argumentum* Assertionis nostrae suppeditat ipse Liber, in cuius Dedicatione hisce verbis, Pfintzingius se Auctorem eius profitetur : *Ich hab mir fürgenommen aus denselben Ursachen Ewer Königl. Mayt. zu Ergötzlichkeit / Nutz und Leer / eines löblichen / tewren / und hochberühmbten Helden und Ritters / mit Namen Herz Teyr-dannsch / Geschicht / History und Getatten (die ich den meisten thail gesehen ic.) zu beschreiben / et iterum paucis lineis interiectis dicit: solich Buch allergrädigster Herr / und meine willige Arbeit wollen Ew. K. M. von mir unterthänigsten Capplan gnädiglichen empfangen. In subiuncta clave, etiam in usum Caroli V. Regis conscripta, ter vocat mein Buch. Quis ergo sibi poterit imaginari Pfintzingium, virum probum et cordatum, eo impudentiae processisse, ut foetum Ingenii, ab augustissimo Caesare Maximiliano elaboratum, eo adhuc vivente, et Aulicis veri Auctoris non ignaris, pro suo venditare non erubuisset, et quod omnium maximum Carolo V. Nepoti, ut proprium Laborem offerre ausus fuisset, cum tamen Maximiliani Famam hocce Facto quam atrocissime laessisset. *Alterum Probationis* Robur suggestit nobis antea allegatum Diploma Caroli V. quod nobiscum, pro prona sua in iuvandis bonis Literis et Artibus voluntate, communicavit celebratissimus omnium Eruditorum Maecenas, Vir generis profapia et Meritis in Republicam illustris, *HIERONYMVS GVILIELMVS EBNERVS*, illustris Reipublicae Norimbergensis Senator consularis, ex Apparatu suo instructissimo ad Librum de illustribus Familiis patriciis Norimbergensibus a se conscribendum, cui etiam uberiolem Pfintzingianae vitae Notitiam grata mente debemus. In illo vero Diplomate ita loquitur Imperator : *Inter quae etiam et hoc quidem praecipue aestimandum occurrit, quod idem Melchior Pfintzing praefati serenissimi quondam Avi nostri vitae cursum et praeclara eius Gestis,**

Gesta, Heroicas Virtutes, variaq; vitae Discrimina, inter quae frequenter versabatur, Corporis item Labores, et fortunae Procellas et fluctus, quos rara infracti Animi magnitudine et Heroica Constantia semper et ubiq; sustinuit, elegantissimo germanico Carmine, mira industria et eloquentia, ac iucunda quadam Verborum Suauitate, artificiosaq; sictorum Nominum Inventione, in maximum Volumen magno Sudore, et fideli diligentiq; vigilantia congestos nobisq; dedicatos, Posteris memoriae tradidit. Tertio, non possumus non etiam tanquam non levidense Argumentum huc referre, quae Imperator Maximilianus ad Senatum Norimbergensem, d. d. 22. Jan. 1518. von Dorffen rescripsit: Er begehre mit Fleiß und Ernst / daß sie seinen lieben Undächtigen Melchior Pfintzing / Probst zu S. Sebald in Nürnberg / seinen Rath / dem er befohlen sich zu ihm zu erheben / mit allen Büchern / und andern / daß er ihme verfertigt und gemacht hat / mit etlichen der Stadt Soldnern und Dienern bis Weissenburg solten begleiten / damit er mit den berührten dero Büchern und Schrifften sicher fortkommen möge / &c. Si igitur consideramus Librum Theuerdancf cura Pfintzingii Norimbergae An. 1517. atque adeo Anno hoc Rescriptum praecedente, fuisse impressum, verosimillimum utique est, Imperatorem hanc ob causam Accessum Pfintzingii efflagitasse, ut ipsi exhiberet impressa Exemplaria, adeoque ipsi augusta sua Providentia hisce Literis de Itineris Securitate cavere voluisse. Quarto, provocamus etiam ad alios graves Viros, qui Elaborationem Libri Theuerdancf Pfintzingio nostro adscriperunt, quales sunt: CYRIACVS SPANGENBERG, Part. II. des Adel. Spiegels / L. XI. c. 48. p. 208. Wir haben dergleichen ein schönes Exempel an dem trefflich wolgestellten kunstreichen Buch dem Theuerdancf / darinnen Kayser Maximiliani I. Ebentheure und Gefährlichkeit / so er ausgestanden / sehr artlich und meisterlich also



verblümmter weise beschrieben werden/ darinnen der Meister
 desselben Buchs Melchior Pfintzing / zum theil der alten
 Meister Singer Brauch gefolget. Et D. IO. CHRISTOPH.
 OELHAFEN, ICtus, in *Oratione Inaugulari*, n. 1623. *habita*,
quae extat in actu Publicationis Privilegiorum Doctoralium Uni-
versitatis Altdorffinae l. it. R. 2. scribit: Maximilianus I. hat in
 seiner Jugend / vermöge Melchior Pfintzings / gewesen
 Probst zu S. Sebald in Nürnberg / Beschreibung unter dem
 Nahmen des Edlen Ritters Theuerdauks wohl erfahren/
 was Firtwis / Unfall / Reidhart für Schaden thun. *Qui-*
bus adiungimus, IO. IAC. FVGGER, im Spiegel der Ehren
 des Erzhaues Oesterreich / *L. VI. c. 20. p. 1377.* DAN.
 GEORG. MORHOFFVM, im Unterricht von der teutschen
 Sprache und Poesie / *c. VII. p. 365.* Simon Borameis
 ster / im Schauplatz der Römisch- teutschen Kayser / *p. 920.*
 IO. CVNR. DIETERICHVM, in *Breviario historico*, *P. II.*
p. 97. IO. HALLERVORDIVM, in *Bibliotheca curiosa*, *p. 387-*
 GEORG. PASCHIVM, in *Libro de variis modis moralia tra-*
dendi, *c. l. §. 29. p. 56.* VINCENT. PLACCIVM, in *Theatro*
Anon. et Pseudon. c. XI. p. 478. Hi omnes uno Ore nobiscum
 consentiunt. Celeberrimus IMMAN. WEBERVS, in *Proe-*
mio Schediasmaticis Historici de eruditis Hassiae Principibus, *p. 3.*
 hilfse verbis corroborat nostram Sententiam: *Maximilianus I.*
ita doctus Princeps, ut etiam Libris scribendis Animum appu-
lerit, ceu apparet, non quidem ex opere de Periculis eius com-
posito, der Theuerdauk / cuius verum Auctorem Melchiorem
Pfintzingium, Praepositum S. Albani ad Mguntiam Alloquia ad
Regem Hispan. Carolum, tam in Dedicacione, quam in Epilogo
Libri etc. laquantur. Et in notula annexa: Sed quicquid sit,
de Indice (scil. Vindobonensi, cuius statim fiet mentio) files uti-
que habenda est Pfintzingio, qui, nisi Auctor, sane e. Nomine
Librum Carolo V. offerre nunquam fuisset ausurus. Defendit
 etiam

etiam M. ADRIANVS PREUSMANN, *Riga Livonus*, Respondente, CONRADO BVRCKARDO MIMMINGER, *Phurcensf*, in *Academia Gieffena*, d. 27. Iun. 1696. *Miscellanea quae lam Academia*, in quorum *Post. XII. p. 7.* Librum Theurdancf / ex subscriptione Dedicacionis Pfintzingio vindicavit, quem Auctorem etiam ob hanc causam allegamus, quoniam CHRISTOPH. AVG. HEVMANNVS, in *Sched. de Libris Anon. et Pseudon. P. I. c. 4. §. 10.* refert: se in Bibliotheca publica Senatus Francofurtensis ad Moenum, conspexisse Librum Theurdancf / cui inserta fuerit Scheda, indicans, habitam fuisse de hoc Libro Disputationem in Academia Gieffensi, dicto Anno sub Praesidio illius Preusmanni. Sed ex Literis IOHANNIS CHRISTIANI LANGII, Professoris Gieffensis celeberrimi, intelleximus, non integram Dissertationem, sed solum allegatam Positionem Miscellaneorum Academicorum a Preusmanno conscriptorum, strictim de Libro Theurdancf egisse. Haec de causa minime ex Heumanno iudicandum est, nos Grammatice biscoctam benevolo Lectori apponere.

IV.

Qui a nobis dissentiunt ipsi Maximiliano I. Elaborationem Poëmaticis des Theurdancfs attribuunt, clarisque verbis asserunt, hunc Imperatorem omnia vitae Diferimina, quae per totam vitam adierit, Rhythmis germanicis in Historia magnanimi Herois des Theurdancfs complexum fuisse. Princeps est, qui hoc affirmat, IO. CVSPINIANVS, in opere de *Caesaribus p. 486.* cuius Testimonium, quia coevus et familiaris Maximiliani fuit, omnes secus sentientes magnifaciant, quod ita se habet: *Animum dehinc adscriendum, sed patriae lingua adiecit, et licet palam, quia male in pueritia institutus, Poeticam aspernaretur, ad Poeticam tamen natus, poetice opus de diversis suis Periculis edidit, cui gentili lingua*

Argumenta
Dissentientium,
et eorumque
Dissensio.

Deurdancē indidit, fingens Invidiam et Curiostatem, quasi Personam quasdam comicas, quas ratione et prudentia sua vitaverit viceritque, ac prostraverit, ut olim Hercules, qui relicta voluptate Laborem secutus est per saxa, per Ignem. Cum Cuspiniano consentiunt, insequens Turba Auctorum **Michael Sachsē** / in *der Kayser Chronick* / Part. IV. p. 267. **TOBIAS WAGNER**, in *Institut. Histor. L. VII. c. 8. §. 13. p. 537.* **LAVRENTIVS BEIERLINCK**, in *Theatro Vitae Humanae Tom. VII. L. 10. p. 19.* **MART. ZEILERS**, de *Hist. Chronolog. et Geographis P. II. p. 209.* **DIDACVS APOLEPHTES**, in *der Chronica der Kayser* / p. 723. **IO. HEINR. BOECLERS**, in *Libro Memoriali, de Rebus Seculi XVI. p. 276.* **FRID. HILDEBRAND**, in *Synopsi Hist. univers. p. 230.* **Erdmann Uhsē** / in *Hist. Imperat. p. 882.* **IO. DECKHERRS**, de *Ade-spotis*, p. 247. Hisce non annumeramus **GERH. IO. VOSSIVM**, de quo tam **ZEILERS** l. c. quam **PLACCIUS**, l. c. tradunt, quod Maximiliano hoc opus vindicaverit, et Historicis Latinis annumeraverit, quoniam ex evoluto *L. III. c. 10. de Hist. Lat.* perspeximus, Vossium indeterminate affirmare, Maximilianum non modo res magnas gefisse, sed earum etiam Commentarios scripsisse, adeoque profus nullam mentionem facere Libri **Theurdancē**. Haussit hoc Vossius, uti ipse fateatur, ex Epistola Dedicatoria a **SIMONE SCHARDIO**, **THEODORICI a NIEM Historiae sui Temporis** praefixam, in qua etiam simpliciter tantum asseritur a Schardio, Maximilianum Rerum suarum gestarum Commentarios condidisse. Omnes hos allegatos Auctores partim Auctoritas Cuspiniani, partim constans Traditio Maximilianum Imperatorem, veluti alterum Iulium Caesarem, Administrationem sui Imperii Literis consignasse, pertraxit in hanc sententiam, ut opus **Theurdancē** ipsi Maximiliano adiudicarent. Verum enim vero Cuspinianum, vel ex nimio studio in Maximilianum, vel ex occulta Simultate

multate in Pfintzingium, Gratiae Caesareae Rivalem, Librum *Theuerdancf* Imperatori asseruisse, nobis firmiter persuademus, siquidem eius privatae Fidei reclamatione publica fides Caesarea, ut ex supra allegato Diplomate constat. Quod ad alterum attinet, non negamus, Maximilianum I. animum ad Rerum a se gestarum commentarios perscribendos adiecisse. Refert enim BILIB. BIRCKHEIMERVS, Vir fide dignissimus, se cum Maximiliano aliquando Lindavio Constantiam navigio esse vectum, atque Imperatorem, cum otium in navi habuisset, ad se vocasse Scribam, illique dictasse res a se gestas unius Anni, idque variis Consiliis et Circumstantiis, et cum Birckheimerus secedere voluisset, existimans Secreta quaedam agi, eum Imperatorem manere in Camera et auscultare iussisse, ad vesperam deinceps eum interrogasse, uti ei placeret Equestre Latinum? vid. *Paralip. Chronici*, CONR. VRSPERGENSIS p. 436. et GERHARD. de ROO, in *Epistola dedicat. Annal. Austr. l. IX.* Scriptores itaque, quibus etiam hoc innotuit, cum nullum Historiarum a Maximiliano conscriptarum Librum profatere observarent, et tamen firmiter hac Traditione imbuti essent, audiverunt vero Librum *Theuerdancf* exponere Facinora Maximilianiani, plerique uno ore affirmarunt, Librum *Theuerdancf* esse illud opus a Caesare elaboratum. Et certe illis omnibus fama tantum innotuit Liber *Theuerdancf* / qui illum pro eodem Labore cum Caesaris commentariis habuerunt, quoniam huius Libri Evolutio aliud quid eos docuisset. PETRVS LAMBECIUS, in *Libro II Comment. de Biblioth. Caes. VIII. p. 969.* solus est, qui firmissimum contra nos probandi Argumentum afferre videtur, dum inter Codices MSSos, ex Archiducali Arce Ambrosiana in Caesaream Vindebonensem Bibliothecam translatos, Num. 331. refert Volumen Germanicum chartaceum in fol. quo continentur varia antiqua Monumenta ad Imperat. Maximilianum I. Vitam et Resgestas pertinentia,

nentia, cui hic Titulus maxime notabilis praefixus: Was in
 diesem Puech geschrieben ist/ das hat Kayser Maximilian
 im XVhundert und XII. Jahr mir Marren Treys saurwein
 S. R. M. Secretario mündlichen angeben. In hoc Volumi-
 ne Num. 7. inter alia Opuscula occurrit Catalogus Librorum
 ab ipso Imperatore Maximiliano compositorum, qui ita se ha-
 bet: **Vermerckt die Puecher / die Kayser Maximilian selbst
 macht. Grab/ Erenporten/ weise König / Teurdanck/ &c.**
 de his et sequentibus Libris Lambecius in margine affirmat,
 omnes istos extare nunc etiam in Augustissima Bibliotheca Cae-
 sareae, nec ullum eorum hactenus impressum esse, praeter-
 quam eum, qui inscribitur **der Teurdanck**. Verum enim ve-
 ro ex antecedentibus apparet verba illa: **selbst macht / non
 ita stricte esse interpretanda**, quasi ipse Imperator nocturna
 diurnaque Opera Poema **Teuerdanck / uti prostat, elaboras-
 set; sed ea solum declarare, Maximilianum agitate consilium
 de consignanda Historia Periculorum suorum sub Nomine a se
 excogitato Teurdanck / huiusque Consilii exequendi partes
 deinde suscepisse sciente et volente Imperatore Pfintzingium,**
 cui adeo in hoc conatu Maximilianus ipse extiterit Monitor,
 Adiutor, et Praemonstrator. Adiuvat hanc nostram Inter-
 pretationem tam CVSPINIANVS, qui affirmat *l. c. p. 486. Ma-
 ximilianum pulchrum Opus confinxisse, quod Portam Honoris
 appelleret, a Stabio, viro erudito, erudite concinnatum, et
 Picturis venustatum; quam MARCVS TREITZ SAVRWEIN,*
 Maximiliani Secretarius, qui hunc Epilogum Operi: **des wei-
 sen Königs** subiunxit; **Allerdurchl. &c. &c. Herr Maximilian
 &c. &c. nach Erw. R. M. ernstlich Bevelh/ mündlich antzai-
 gen und schriftlich Underricht mir Marren &c. gethan/ hab
 ich dis Puech genant der weise König mit schrift und Ge-
 mât in Ordnung gebracht/ als viel Erw. R. M. mir darin
 nen geoffenbart hat / und mir wissend gewest ist &c.** Bit
 darauf

darauf *E. R. M. zc.* diese mein Arbeit und Bleiß genediglichen anzunehmen zc. Quemadmodum enim Maximilianus in perficienda Porta Honoris, Ingenio Stabili, et in componendo Libro des weisen Königs / industria Treitzsaurvvein usus est, ita in concinnando Poemate *Zheuerdancf* a se adumbrato adhibuit operam Pfintzingii.

V.

A Pfintzingio Auctore Transiitum facimus ad ipsum praeclearissimi Libri Argumentum exponendum, quod certe adeo augustum esse putamus, ut nullum aliud veterum Poetarum facile cum illo sit comparandum. Non enim decantat Pfintzingius Urbem captam X. Annorum obsidione, sed X. fere Urbes unius Anni spatio captas fuisse refert; neque sinit scopulosae Ithacae Regulum sub alterius Auspicio et Ductu ad Ilium militantem, aut extorrem excisa Patria Troianum XIV. Navium Classi praefectum, aut Herculem duodecim exantlatis laboribus famosum: sed exhibet Maximilianum I. Christianorum Imperatorem, VII. Regnorum Regem Heredemque, Archiducem Austriae, et plurimarum Europae Provinciarum Principem potentissimum (*), stupenda Pericula obeuntem, innumerisque Difficultatibus colluctantem. Ex uberrima enim vitae Maximiliani Historia selegit exponenda insignia illa Vitae Discrimina, quae maxime huic Heroi, in iuvenili, adultiore, et virili aetate, ex Venationibus, feris Beluis, Equitatione, Saltu, Tempestatibus, Praeliis, Velitationibus, singulis Certaminibus, Aggressionibus, Obsidionibus, Tormentis, Pulverepyrio, Sclopis, Arcubus, Gladiis, Torneamentis, Morbis,

D

In-

* Hic invidiosus Titulus legitur in picta Fenestra aedis Sebaldinae Norimbergae, post Altare in Latere orientali, quam ipse Maximilianus sub Praepositura Pfintzingii, An. 1516. fieri fecit. Occurrit ille etiam in Nummo Vnciali in Joh. von Müllers Thaler-Cabinet / im ersten Fach / p. 11. et in citato Epilogo Marci Treitzsaurvvein, apud LAMBECIUM l. c. p. 968. conf. IO. PETER LVDWIG, in *Germania Principe L. J. c. 1. p. 171.*

Incendiis, Lapsu, Fluminum Transitu, imminentibus Naufragiis, Veneficiis, etc. obvenerunt, et quae tamen omnia feliciter incolumis evasit. Hac de causa descripsit Maximilianum, ingentes Cervos, furentes Apros, rapaces Vrsos, in vastissimis Sylvis, et aliquando in Latebris Lustrisque suis pro Catulorum Salute acerrime dimicantes, aggredientem, et conficientem; Leones mansuefactos quidem, nunquam tamen ferocem Naturam penitus exuentes, vel Pala terrentem, vel eorum Faucibus Linguam extrahentem, Manibus Pedibusque Rupium Culminibus perpetua glacie obstitis, adrepentem, et Rupicapras sectantem, ubi interdum parum abfuerit, quin vel conglobatis Nivibus obrueretur, vel devolutis Saxis contereretur, aut adverso Vento deiceretur, aut Abyffos transiliendo periret, aut Cuspidibus fractis, quibus illi Venatores montani Pedes armare solent, praeceps rueret. Edocuit pariter, quoties Equo, et Scalis, Trabibusque fractis, lapsus sit; quomodo in altissimae Turris summo Margine ita constiterit, ut unius Pedis calci insistens, planta digitisque illius, et altero Pede integro, admoto eius Calcaneo alterius consistentis digitis, liberum Aërem dimensus sit; quoties sub dentibus Lethi mortem effugerit, in profunda Fossa, latente Puteo, obiecto Flumine, fractaque Glacie insidiosa, et quoties Fulmen coelo demissum, Tormentorum bellicorum Ictus, ruptorum Arcuum Sclopetorumque lethifera Fragmenta, eum perterruerint. Hostium denique aut Insultus vel Bello, vel singulari Certamine depulsos, vel Insidias Arte elusas, atque Victorias ab Amicis Aemulisque in Ludis equestribus reportatas, ita exposuit, ut quasi praesentes videres. Strictim vero atque generaliter haec indicasse sufficiat. Singula enim Discrimina cum omnibus Circumstantiis, per singulas Libri Sectiones eundo, enarrare, illis incumbit, qui vel Tractatum integrum de huius Libri Argumento conscribere, vel in exponendis Maximiliani Rebus prolixissimi esse volunt.

¶ I. Prae-

VI.

Praeterea notandum, Pfintzingium Pericula, quae Maximilianus adiit et superavit, non nude pro Veritate Rerum ^{Ordinatio poetica O-} gestarum, expressisse, sed ficto quodam Poeseos ornatu vesti- ^{peris.} ta Literis mandasse, quod Institutum ita comparatum est. **C. I.**
Ex Fictione eius, A. O. C. 6444. fuit in Germania Occidentali Rex potentissimus **Romreich/** non solum foris prospera Fortuna utens, variasque Regiones Bellis acquirens, verum etiam domi felix ob auspiciatissimum Matrimonium cum exoptatissima Coniuge contractum, ex quo ipsi prognata est pulcherrima unicaque **Filia, Erenreich/** quae nubilis ob Animi Corporisque Dotes, et vastissimas Provincias hereditario Jure ad ipsam spectantes, a multis Procis petita est. Quam ob causam Consilarii Regis eum rogarunt, ut vivus Consilium inire vellet de elocanda Filia, ne post Mortem eius quidam Armis Nuptias extorquerent. Rex, audita iusta Rogatione, Consiliariis suis permisit, ut ipsi pro Prudentia sua e duodecim Principibus, quos Filiae Nuptias ambire novissent, Sponsum eligerent. Cum vero Deliberatione instituta, de hac Re illi inter se non convenissent, omne Negotium denuo Regis Arbitrio ab illis est traditum, qui ipsis etiam est pollicitus, se facturum, ut vel ante Mortem ex ipsius Ore, vel post Mortem ex ultimis Tabulis, electum a se Generum cognoscerent. Rex postea Senio gravis, quia non in Lecto, sed, ut memorandum quid moribundus ageret, in Horto Vitam finire voluit, ad illum Hortum contendit, ibique, paulo ante quam Animam exhalavit, Testamento facto Filiae designavit Maritum. Regis Morte ad Filiam allata, et Testamento ipsi exhibito, convocavit ea Regni Proceres Ordinesque, illisque praesentibus resignatis Tabulis cognovit, Iuvenem Heroa **Theuerdancf/** Patrem ipsi constituisse Maritum. Qua de causa statim ablegat fidum Nuntium ad **Theuerdancf** perquirendum, et ad **Nu-**

- C. VII.** Nuptias invitandum. Interea Procures quidam veriti, ne accedente **Theuerdand** dignitate sua privarentur, infernalis Spiritus Suggestione, prava Consilia inierunt, de necando Heroe, per varias clandestinas Artes, antequam Limites Regni attingeret, hocque Negotium commiserunt tribus Capitaneis ex globo coniuratorum, qui, occupatis tribus Claustris ab Heroe transeundis, anniterentur, ut per varia obiecta Discrimina, structasque Infidias illum vel a Regno arcerent, vel si ab Itinere non desisteret, e medio tollerent. Dicebantur illi, **Fürwittig / Unfalo / und Neydelhart**; qui, in latinum Idioma translatis Nominibus audiunt, PETVLANS,
- C. VIII.** INFAVSTVS, et INVIDVS. **Theuerdand** / posteaquam ex ablegato Nuntio de Amore Reginae **Erenreich** certior est factus, eum cum hac Declaratione dimittit, quod Conspectum Reginae Sponsae prius non subire vellet, quam multis egregiis Factis effecisset, ut ipsi hoc Matrimonium esset perhonorificum. Consensu Patris deinde ad has Nuptias contrahendas
- C. IX.** exorato, cum Iter instrueret, accessit ad eum malus Genius,
- C. X.** Personam Doctoris simulans, eumque pestifera sua Doctrina, tribus Praeceptis comprehensa, quibus omnis Pietatis, Honestatis, et propriae Conservationis Fundamenta subrucebantur, imbuiere conatur, cui verò fortiter reclamavit, ut ille infecta re evanuerit. Iter deinceps est aggressus cum unico Ministro **Ernhold** / quem Testem et Praeconem Factorum perpetratorum elegit, atque ad primum Claustrum venit, occupatum a Capitaneo **Fürwittig** / qui quoad speciem admodum humaniter quidem eum excepit, attamen detinuit, simulans, se prius debere explorare Reginae voluntatem, de eo admittendo. Inter ea vero XI. maximis Periculis eum exposuit, quae
- C. XIII. XXIII.** recensentur. Cognita tandem ex Servi Indicio Nequitia Capitanei **Fürwittig** / Heros eum vehementer increpat,
- C. XXV.** qui vero Vitae suae timens aufugit. **Theuerdand** perrexit itaque

itaque ad alterum Castrum Capitaneo Unfalo commissum,
 qui a profugo *Sürwittig* commonitus, pari Astutia Proficif- *C. XXVI. LXX.*
 centi Moram iniecit, eumque in XLVIII. Pericula gravissima
 Terra Marique adduxit. Detectis quoque eius Insidiis, metu *LXXIV.*
 Poenae Unfalo se subduxit; *Theuerdanc* vero, ad tertiam *LXXV.*
 Arcem pervenit, cui tertius Capitaneus *Neydelhart* prae-
 fuit. Verum neque hic ab Hospite Eques nobilissimus tutus, sed *LXXVI. XCVI.*
 XXI. Periculis, iisque plerumque bellicis, dum adversus Re-
 ginae Hostes pugnaret, subiectus fuit; quare demum et huius *XCVII.*
 Technis patefactis nequissimum Hominem terruit, ut fuga sibi *XCVIII.*
 consuleret. Denique recto Tramite ad Reginae Sedem con-
 tendit, quae eum perhumaniter excepit, atque superata Pe-
 ricula, in quae per Insidias perfidorum Capitaneorum in Iti-
 nere coniectus fuerat, cum maxima Indignatione cognovit.
 Cum vero tres illi Capitanei aegerrime ferrent, Equitem *XCIX.*
Theuerdanc / amabilissimis suis Moribus, et incomparabili
 Praestantia, Reginae Favorem sibi conciliasse, ad ultimum in-
 stigarunt sex robustissimos Equites Aulicos, ut Principem sub
 Specie publicae Laetitiae et Oblectationis ad Torneamentum
 provocarent, eumque in iis ad necem persequerentur. Quo- *C.*
 rum Petitis etiam, Fraude latente, et Regina, et Heros,
 annuit. Cum omnibus itaque, partim equestri, partim pede-
 stri Decursione, partim Italico, partim Germanico more, par-
 tim Hastis acuminatis, partim Gladiis feliciter certavit, iis-
 que victis a Regina Lauream Coronam accepit. Postea *CVII.*
Ernhold tres illos pravos Capitaneos omnium Criminum, quae in *CVIII.*
 Heroem commiserant, accusavit apud Regnam, quae Dis-
 quisitionem Reatum Praetori Aulico commisit, a quo etiam *CIX.*
 quaestione habita, *Sürwittig* Gladii, Unfalo Laquei, *Ney-* *CX. CXX.*
delhard Praecipitationis Supplicio est adiudicatus, quod etiam
 de iis est sumtum. Ad Ultimum Regina Equitem *Theuer-* *CXIII. CXXV.*
danc per Fecialem exhortatur, ut e medio sublatis Inimicis
 dome-

domesticis, Expeditionem adversus Hostes Christiani Nominis susciperet, quam etiam ille, a coelesti Genio admonitus, et saluberrimis Praeceptis instructus, non recusavit. Antequam vero discederet, et Bellum adversus Infideles iniret, solemnem Stipulatione sibi de futuro Matrimonio cum Regina ineundo cavit. Subiungitur Epilogus, in quo, tam allatis Rationibus, quam Exemplo inclyti Herois **Theuerdand** refellitur antiquum Dictum: Omnia Animalia Armis suis a Natura esse instructa, solum Hominem inermem procreari; et comprobatur, Rationem Hominis omnibus Brutorum Armis praestantiorum valentiorumque esse. Haec est B. L. Sciagraphia poeticae Constructionis Libri **Theuerdand** tam ingeniose a Pfintzingio adornati.

VII.

Veritas Historica Libri.

Ne quis vero in animum inducat, tantum Pfintzingium demississe Fictione poeticae, ut Discrimina a Maximiliano superata nimium extollendo laeserit, aut penitus aliena Figmenta immiscuerit, aut levissima aut communia quaeque arripiendo, Numerum illorum, vel Molem Libri auxerit, monendum est, ex ipso Libro constare, quod parcius potius Vates noster Pericula Maximiliani enumeraverit, et saepe una duntaxat Sectione carminica, omnia Pericula Incendiorum, Explosionum, Praeliorum, etc. complexus fuerit, vid. *Secl. 57. 73. 76. 81.* Ut etiam eo clarius Lectori Instituti sui Ratio innotesceret, uberrimam Operi suo subjunxit Declarationem, quam vulgo *Clavem* appellant, in qua partim Fictiones suas poeticas indicavit, partim Veritatem historicam fictione involutam ipse evolvit, ut Carolus Rex Hisp. cui illam separatim inscripsit, de Veritate commemorationis eo certior esset. Quod ad praecipuarum Fictionum Explanaciones itaque attinet, asserit ibi per Regem *Nomreich* designari Carolum, ultimum Burgundiae Ducem; per Reginam *Ernreich* ejus Filiam Mariam; per *Theuerdand* Maximimi-

ximilianum Imperatorem; per individuum eius in itinere comitem, Ernhold/ Famam, quae Vitam et Facta ex veritate confirmavit et divulgavit. Sunt quidem, qui opinantur Auctorem se ipsum, sub Persona Des Ernholds induxisse, verum repugnat eorum coniecturae ipsa Interpretatio Auctoris. Per tres Capitaneos malevolos repraesentavit tres humanae vitae aetates, juvenilem, adultiorem, et virilem, in quibus varie Maximilianus periclitatus fuit. Juvenilem Fürwittig dixit, weil durch ihn verstanden wird/ in was Geferlichkeit Seine freye Juvent/ auch Fürwig on Bedacht allerley zu verweisen geführt hat. Adultiorem nomine Unfalo insignivit, weil darunter begriffen werden all Fawrdannsch Er zu Sachen in Schimpff und Ernst/ so der Fawrdannsch Er zu erlangen in testendigem Alter getan hat / bey denen Ime Unfal unversehner Ding zugestanden sein / den er durch schicklichkeit und sein beherzenheit entgangen ist. Virilem vocavit Meydelhart/ und bedeut die sorgfeltakeit und geferslichkeit / so dem Fürsten zu seinen Zeiten durch Meyd und has/ in Kriegsleuffen/ und sonst begegnet/ denen Er aber allen / on Schaden/ mit hilff Gottes/ und durch sein unerschrocken frandig Gmit/ und Ritterliche handt glücklichen entgangen und entrunnen ist. Quo loco, et interdum quibus circumstantiis ipsa Pericula acciderint, quorundam *ἀνώνυμῶν* distincte secundum Sectiones manifestat, in posterioribus aliquoties provocans ad Librum Blantf Rünig/ per quem, procul dubio Librum supra allegatum a Marco Freytzaurvvein ex Schedis Maximiliani, sub Titulo: Des weissen Rünigs conscriptum, intellexit. Post Auctorem Veritatem historicam ex Libro Theuerdanc eruerere annisus est SEBAST. Franck in Chronico Germaniae fol. 281. qui eum cura perlegit, atque quoad vere perpetrata a Maximiliano Facinora in compendium feliciter redegit. Injuriam vero facitam SEBAST. Franck/ quam VINC. PLACCIO CHRISTOPH.

AVGVST. HEVMANNVS, dum in *Loco supra cit. p. 105.* scribit: Placcium, dum meminerit, in Seb. Franckii Chronico reperiri Clavem Libri *Theuerdanc* / obscure nimis loqui, quia sibi Chronicon illud, Belgica Lingua scriptum, et A. 1558. in fol. editum prae manu sit, ubi P. II. fol. 63. exhibeatur Excerptum ex Libro *Theuerdanc* / in quo breviter enarrantur XVIII. Victoriae, a Maximiliano partae, Auctorem tamen istius Libri non indicari; siquidem Franckium in eo laedit, dum asserit; illum tantum recensuisse XVIII. Victorias a Maximiliano repartas, cum ille tamen LXVII. Pericula secundum ordinem a Pfintzingio in Libro *Theuerdanc* observatum, a fol. 281. usque ad fol. 288. enumeret, uti cognovimus ex Editione huius Chronici Germanica de An. 1538. quam ille consulere debuisset, non vero Belgicam: siquidem Seb. *Franck* / *Werda-Noricus*, Germanice, non Belgice scripsit, si voluisset refutare Placcium. Hujus vero clarissimi Viri verba, quae obscuritatis in simulavit, plane non intellexit, sed illis plane alium sensum affinxit; siquidem mens Placcii non fuit, quasi a Franckio manifestaretur Auctor Libri *Theuerdanc*; sed dum asseruit, in Franckii Chronico clavem huius Libri extare, monere solum voluit, Franckium inseruisse suo Chronico Explicationem historicam Periculorum Maximiliani in Libro *Theuerdanc* descriptorum, & ita etiam se res habet. Praeter Pfintzingium et Franckium historicam veritatem Libri *Theuerdanc* condocere allaboravit Matthaeus Schultes, Civis et Sculptor Ulmenis, qui in Editione sua, infra adducenda, singulis Figuris Historiam Rei gestae subjecit. Harum igitur trium Clavium in Librum *Theuerdanc* / Pfintzingiana nobis videtur fide dignissima, Franckiana uberior, Schultesiana commodior. Burcardus Waldis in Titulis Sectionum Operis *Theuerdanc* / interdum etiam Loca, ubi pericula acciderunt, brevissime indicavit, de cujus Editione etiam infra sermo erit. Schultesius tamen eam ob causam taxandus

xandus est, quod Sectioni XXIIIæ Libri Theuerdanck subiunxerit, commemorationem celebratissimæ illius Fabulae de periculossima illa Venatione, in qua Maximilianus in primo Florentinae in Pariete St. Martini, prope Cirellum, Pagum Tyrolensem, Rupicapras nimia audacia adeo usque infectatus sit, ut nec ulterius progredi, nec referre pedem potuerit, nisi in praecipitium; in quo anxio statu, cum sine ulla salutis spe, inedia languidus & omni humana ope destitutus, per tres fere noctes atque dies integros haesisset, ac ostenso inter Alicorum subditorumque lamentationes et ploratus e viciniori loco Dominici Corporis Sacramento corroboratus fuisset, tandem a coelesti quodam Genio sub specie Iuvenis Rustici ignoti ad suos Ministros reductus fuerit. Nam Pfintzingius in dicta Sectione aliud Periculum Venatorium Maximiliani exponit, quod propter viles timidæque Damas Maximilianus subiit. Nempe, dum ille non procul Geniponte, accito in spectaculum Gynæceo, virtutis ostentandæ causa, conto misso Damam de Rupe deiecit, ipse Sextannitens vivo, dum in vicinum Cespitem Pedem alterum promovere voluit, alterius Pedis Vnci sexagoni, calcis subnexi, impares Ponderi, Loco cesserunt, atque adeo ille unius Vnci, et quidem incurvati, firmitudine a Praecipitio servatus fuit, quoad Minister Contum alterum subministravit. Cum etiam Pfintzingius alibi ne Verbulo quidem mentionem faciat istius Periculi, quod praeter Schultesium alii etiam Auctores commemorant, uti STEPHANVS VINANDVS PIGHIVS, in *Herzule Prodicio*, p. 107. GEORG. SABINVS, in *Hodoeporico Itin. Ital.* p. 32. NICOLAVS VERNVLAEVS, de *Virtutibus Aug. Genis Austr.* l. 1. c. 3. CASTRITIVS, in *Libro, de Germanorum Princip. Dictis et Factis*, fol. 316. RIVANDER, in *der Fest. Chronica* / P. II. fol. 20. Sigism. Bircken / im *Suggerrischen Spiegel der Ehren des Erzhauseß Oesterreich* / l. VI. c. 20. p. 1379. et MATTH. MERIAN, in *Topogr. Tirol.*

Tirol. p. 155. (qui expressis verbis dicit : Diese History hat R. Maximilian selbst in seinem Buch / der Theurdanck in-
 scribirt, beschrieben.) Conf LAMBECIVS, *l. c. p. 722.* non
 possumus non illam anilibus, et a Vulgi rumusculis ortis Fa-
 bulis annumerare. Quare enim silencio tam in ipso Poëma-
 te, quam in addita Clave praeteriisset Pfinzgingius omnium
 maximum Periculum, quod unquam subiit Maximilianus, cum
 eius propositum fuerit omnia pericula illius enarrare, et ille
 in longe levioribus recensendis tam industrius fuerit, et qui-
 dem tale, quod ille utpote Theologus, et Religionis Ponti-
 ficiae Praejudiciis imbutus, ob Apparitionem coelestis Genii,
 et Communionis Spiritualis Efficaciam, salva Conscientia re-
 ticere non potuisset? Nobis itaque est persuasissimum, acce-
 dente etiam Silentio Ioh. Cuspiniani, solertissimi Vitae Ma-
 ximiliani Scriptoris, Periculum, quod in Pariete St. Martini
 Maximilianus in Rupicaprarum Venatione subiit, non ita com-
 paratum fuisse, prouti allegati Auctores, et vulgo alii tradunt,
 sed ita se habuisse, prouti Pfinzgingius retulit. Pfinzgingium
 vero in clave his verbis: **Übermahlen ein gefertichait / so den
 Edlen Theurdanck am Gemsen Jand bey Innsprugk begeg-
 net ist / x. x.** / digitum intendere ad Parietatem St. Martini, ex
 eo colligimus, quia abruptissima et in Coelum erecta haec
 Rupes ob Formam, quam habet ingentis Muri solidi, Paries
 dicta, sita est in sinistra Oeni Fluminis Ripa trium circiter Ho-
 rarum Itinere, supra Oenipontem inter Ecclesiam quandam S.
 Martino dedicatam, et Pagum Cirellum (Cire.) Consentiant
 etiam caeterae Circumstantiae primariae Pfinzgingianae verae
 et vulgaris fabulosae Narrationis, si invicem attenta Mente
 comparantur. Ad Rei Memoriam Maximilianum, uti ferunt,
 Semitam subiectam Lapidarum Labore muniri curasse, fal-
 sum est; propterea quod illa Lapidibus strata Via, cui Paries
 S. Martini imminet, est vetus Romanorum Via militaris, ex
 Italia

Italia per Alpes Augustam Vindel. ducta, uti hoc cognoscitur ex Titulo Columnae milliariae, iuxta Viam positae, vid. PIGHIVS, *l. c. p. 168.* MARCVS VELSERVS, *in antiq. Monum. Augustan. p. 150. et 260.* IANVS GRVTERVS, *in Syntagm. veter. Inscript. p. 157.* LAMBECIVS *l. c. p. 716.* Statuam vero Christi crucifixi colosseam, una cum B. Mariae et S. Iohannis a dextro et sinistro latere adstantium Imaginibus, in Rupis illius Loco quodam in quadrum exciso erectam, et ad hunc usque diem ibi conspicuam, in Memoriam non vulgaris Fabulae, sed a Pintzingio commemorati Periculi extare, claris Verbis confirmat, LAUR. BEYERLINCK, *l. c. p. 19.* Ad explodendum etiam communem Fabulam faciunt Verba Seb. Frankii in Epitome citata, *fol. 281.* Zum achten entgieng im zu Jßbruck auf einen Gemseu Gejad / auf einer hohen plat. ten schafft und alle Zindfen an sein fußeisen / das man sich sein verwegt / und im das Sacrament zeygt / noch halff im GOTT durch sein freudig Gemit / und Geschicklichkeit herab. Sed ut ad Claves Operis *Thuerdand* e diverticulo redeamus, nulli dubitamus, quin tamen copiosior adhuc Declaratio historica Operis *Thuerdand* ab eo institui possit, qui illud paulo attentiore cura perlegere, et imprimis cum Historia Turbarum Belgicarum, et Bellorum a Maximiliano gestorum, aliisque huius Imperatoris Vitam illustrantibus monumentis conferre velit, quod luculentis Exemplis comprobaremus, nisi iam praeter Opinione crevisset Disquisitionis huius Materia.

VIII.

Argumento Libri seposito, aut potius satis tam secundum Quae sit Forma Libri, ratione carminis. Veritatem historicam, quam Fictionem poëticam exposito, ad eius Orationem ligatam, Numeris suis et Mensura certa constantem, perlustrandam progredimur. Invenimus autem illam

non incultam, aut inamoenam, et horridam, sed pro illorum
 Temporum ratione fatis lepidam atque iucundam. Integrum
 Poëma distinguitur in CXVIII. Sectiones Carminum, quae bre-
 vioribus absolvuntur Versiculis, quorum bini semper rhythmo
 coniunguntur. Nunc Iambici Versus occurrunt, iique fre-
 quentissime, ut plurimum Quaternarii, aliquando Ternarii,
 nunc Trochaici aliquot intercalantur. Rhythmi ipsi absque
 discrimine pro lubitu Vatis nati sunt, aut masculini, aut foemi-
 nini, vel ut rectius forte dicerem, nunc cum syllaba remanente,
 nunc absque ea. Dimensio Pedum satis est accurata, et licet
 illa passim vacillare videatur, a perito tamen Poëseos Lectore,
 observatis Elisionibus illis Temporibus usitatis, facile ad firmi-
 tatem suam revocari potest. Grave pariter atque iucundum
 de hac re fert Testimonium, illustris quondam Patrii Pindi A-
 pollo, Christian Hoffmanni ab Hoffmannswaldau / veneran-
 dus, dum viveret, Senatus Vratislaviensis Praeses, qui in *Poë-
 matum suorum Praefatione* fatetur, se in prima Adolescentia ex
 hoc Libro syllabas dinumerare didicisse. Benigno certe Sile-
 siorum, forte et Germanorum, nisi ex quorundam Opinione
 Germania Sudetibus terminatur, Fato, quod Pfintzingio nostro
 potissimum Duce, tantus Heros aut Germanicae, aut saltim
 Silesiacae Poëseos, Sacris, plaudentibus Musis, initiatus sit.
 Dictione caeterum Pfintzingii non tenera est et arguta, sed ma-
 scula, et pro illorum Temporum ratione grandiloqua, ut ex
 integro Poëmate eximium quid atque Heroicum eluceat.
 Omnino mirum est, in tanta praestantia atque copia Poëtarum
 neminem esse inventum, qui Epos aliquod, quod cum Homeri
 Iliade et Virgiliti Aeneide comparari queat, procuderit, cum in
 reliquis Carminum Generebus Veteres assecuti simus, et forte
 aliquando superaverimus. In Tragoediis enim, quae quam
 proxime ad Epicum Carmen accedunt, tantum a summis Viris,
 ANDREA GRYPHIO et CASPARI LOHENSTEINIO prae-
 flitum

stitum est, ut Veteres, si ab Inferis redirent, haberent, cui inviderent. Nec causae huius Rei et Difficultates, quae allegari solent, tantae sunt, ut eas Vir, cui Mens ignea est et dicendi facultas, non superare possit. Laederemus ipsam Pfintzingii nostri Modestiam, si profiteremur, eum id egisse, quod omnia reliqua Parnassi sidera agere detrectarunt. Interea quaeri potest, annon Maximiliani nostri Pericula idoneum Epici Carminis sint Argumentum? et annon Pfintzingius ad eiusmodi Carmen elaborandum imperfectas quasdam Lineas duxerit? Requiritur communiter ad Poëmatís Epici Naturam, *Actio*, *Fabula*, *Mores*, *Sententia*, *Dispositio*, quae in hoc etiam Argumento ab ingenioso Vate facile reperiri possunt. *Actio*, seu id, quod Historicum est, debet esse una, illustris, completa, certae Magnitudinis, quae omnia non incommode huc quadrant. Sistitur hic unus Heros, uno et continuo spatio Temporis agens, ita, ut illa in alias Actiones integras et completas dividi non possit. Illustrem esse, quis non videt, de Principe Orbis Christiani supremo, et in gravi splendidaque Materia: Completa eadem dici potest, cum omnia adsint, quae adesse debeant, ita, ut ordiatur a Connubio illustris Faeminae petito, ad quod Heros per varia Pericula ita tendit, ut tandem Votis potiatur. Duratio longior esse videtur, utpote quae plurimos Annos et totam Maximiliani Vitam complectitur, si ad Rei veritatem respicere velis. At enimvero, si *Fabulam* hic in subsidium voces, uno Anno facile absolvi potest, cum vix conveniens sit, Procum ad illustrissimae atque opulentissimae Faeminae Nuptias festinantem, in Itinere, licet maxime periculoso, longius Tempus contere. Haec certe, prout illa excogitata est a Pfintzingio, non abludit a scopo, continetque variorum Casuum Seriem, qui ex diversis causis obijciuntur, et nunc Robore Corporis, nunc Praesentia Animi, et imperterrita Constantia superantur, immo, cum iam se in Por-

tu navigare putaret Heros, opponuntur, omnes tamen ita remouentur, ut tandem Actionis Flexus in Felicitatem desinat. Possunt hic quoque inferi *Actiones* quaedam *ascititiae*, quae ab Ingenio Poëtae dependent, et *Episodia* vocantur; solebant hic antiqui Poëtae non raro Deos Deasque in medium producere, quos fere Pfintzingius iam imitatus est; dum post initium Operis Infernalem Spiritum e Tartaro Heroi occurrere facit; circa Finem bonum Genium Heroi affuisse, et eundem de Rebus suis monuisse fingit. *Mores* varios, v. c. altos Regis *Romreich* Spiritus, Sponsae casta Desideria, trium Capitaneorum Indolem, et in Heroe imprimis Amorem, Magnanimitatem, imperterritum Animum, aliaque talia exprimi posse, huius Rei perito facile apparebit. *Sententiis* quoque Rem ornare, et omnia magnifica *Distione* exponere, eidem pronum fuit. Certum itaque est, non solum aliquid simile Heroico Carmini Pfintzingium tentasse; verum etiam Pericula Maximiliani dignam praebere Epico Carmini Materiam, si quis a Pfintzingio iactis Fundamentis superstruere, vel omissa eius Inventione novum condere Epos velit. Hoc nostrum Assertum magis forte illustrare possemus, si nobis ad manus esset Volumen MStum chartaceum, cuius LAMBECIUS *L. c. p. 986.* meminit, in quo continetur Historia variorum periculorum Imperatoris Maximiliani I. ex Germanico Poëmate *Zeuerdank* a RICHARDO SBRVLIO, *Foro Juliano*, in Latinam Linguam translata eleganti Carmine Heroico, ut iudicat celeberrimus Vir. Principium eius, ut ex ungue Leonem agnoscas, B. L. ita se habet:

*Magnanimum canimus, rutilans quem tollit Olympo
Gloria, Phoebis redimitum Tempora Lauris,
Undique promeritum surgentem in Pondera Palmam.
Quid non ille tulit? - - -*

IX. Esti

IX.

Et si vero Pfintzingius noster Regulas illas Poëmaticis Heroici, quae Antiqui accurate admodum obseruarunt, Recentiores autem ex eorum Scriptis superstitibus eruerunt et imitati sunt, neglexerit, aut potius, nondum ita ex culto seculo, ignorauerit, Conatus tamen suos in elaborando Libro Theuerbanch ad Normam et Constitutionem Veterum Germanicorum Poëmatum epicorum penitus direxit, uti hoc fatetur tam in Dedicacione, quam in clauis Libri. In quo imitandi Studio laudabiliter egit, quod potius patria sectatus fuerit decora, quam stolidi Affectatione premere Vestigia Poëtarum alterius Linguae, quorum Flosculos et fucos heroica Simplicitas vernaculae nostrae interdum penitus respuit. Poëmata vero illa Epica, *die Helden-Bücher* dicta, omnino primam suam Originem debent primis a Gente nostra condita Temporibus, ita tamen, ut priscis seculis, cum Germani nostri, Tacito teste, Literas ignorarent, non Libri, sed Cantilenae heroicae in usu fuerint. Cecinerunt enim Tuiscionem & Mannum, Conditores Gentis. Post Taciti etiam Aevum hic Mos non exspiravit, sed insequentibus quoque Temporibus Heroes, qui pro patria in Bello occubuerunt, aut alia ratione Libertatem Civium tutati sunt, a suis decantati fuerunt. Collegit eiusmodi Carmina Carolus M. et, cum Litterae tunc temporis in Germania aut primum ductae sint, aut frequentatae, excubere curavit, Bono illorum temporum non levi, nostrae Aetatis nullo, cum Seculorum Tractus, qui inter magnum Imperatorem et nos intercedit, haec quoque nobis rapuerit. Latent tamen hinc atque inde recentiores heroicarum eiusmodi Cantionum Collectiones MSStae, quales duas, easque egregias, benevole nobiscum communicavit, Amor et Delicium Musarum, D. GODOFREDVS THOMASIVS, Archiater Norimbergensis celeberrimus, quarum praestantissimam possedit olim

Norma Libri fuerunt
die Helden
Bücher.

olim Balthasar, Dux Mecklenburgicus, et Episcopus Suerinensis et Hildesheimensis, Ducis Henrici Pinguis, qui A. 1477. mortuus est, Filius. Ingens quoque harum Cantilenarum Farrago publicis Typis, sub Titulo *des Helden Buchs*/exscripta est, in quo celebratissimo Libro, Ottonis, Hug. Dieterici, et Wolf. Dieterici, Gibichi Vangionis, Theodorici Veronensis, et Laurini Wormatiensis, Amores et Res gestae IV. Distinctionibus maioribus, idiomate teutonico Seculi XII. vel XIII. Homínibus usitato, rhythmicè describuntur. Antiquissima huius Libri Editio prodit ante duo Secula in fol. absque Anno et Loco editionis. Altera Lucem vidit, 1545. f. Francof. et priores ob immutatas antiquas loquendi Formulas non refert. Collector huius Operis incertus. In ipso vero Opere occurrunt Nomina Wolframi de Eschenbach, et Henrici ab Osterdingen, Vatum Germanicorum sat celebrium. Aliam Collectionem heroicarum Cantionum a priori prorsus diversam, vulgo tamen ignoratam ex Bibliotheca sua instructissima nobis obtulit Excellentissimus D. GODOFREDVS THOMASIVS A. 1477 in f. absque Loci mentione excusam, in qua etiam Wolframi ab Eschenbach nomen legimus. Recentiorum horum Poëtarum Germanicorum mos fuit vera Nomina Heroum, quorum Res gestas cecinere, suppressere et ficta substituere, quem morem etiam accuratissime observavit Pfintzingius. Rationes huius Occultationis affert, SEB. FRANCK, l. c. fol. 227. zum ersten geveere es neyd und Krieg/ solt man den Adel/ Person/ und statt nennen/ die der held desselben Buchs hat kriegt/ tödt/ gestürmt/ ic. zum andern würd mans den helden um ein Hoffarth ziehen/ so er sich selbs/ oder ein ander von im/ disser thaten rhüme. Pfintzingius in Clave has adhuc addit: dieweil derselben Verwandten im Leben sein/ damit nit geacht werd/ es beschehe diese Beschreibung so viel Erlicher Gethaten aus Lieblosenden Gemäet; dann
be.

beduncke es ihm das den gemeinen Man nit not sey den Grundt zu versteen. Licet vero ob fictas quasdam Circumstantias, in quibus Poetae isti, in adumbrandis Germanicorum Heroum Facinoribus, Ingenio suo liberiori impetu indusserunt, Cantilenae istae heroicae multis Viris eruditis sint de Fabulis Mendacisque suspectae, nollem tamen ipsis omnem Veritatem derogare, sed potius credere, quod multae historicae Veritates variis Commentis, iisque interdum maxime absurdis, conuestitae, in iis delitescant. Imitandum itaque esse censet Exemplum laudati, SEB. Franck/ qui l. c. f. 287. ita scribit. Weil es ein Heldenbuch ist / so hat es auch sein Poeterey: darein die History als ein Heylthumb in ein Monstranz gefasst ist / ich hab auch mit Unterlassung der Schal/ Monstranz/ und Poeterey/ nach dem Kern/ Heylthumb/ und History griffen. Conf. von Helden: Büchern / CYRIAC. Spangenberg / im Adel. Spiegel / P. II. Lib. XI. c. 48. et, in der Sächs. Chronick c. 19. DAN. GEORG. MORHOF, im Unterricht von der teutschen Sprache / c. VII. p. 332. VINC. PLACCIVS, in Theat. Anon. C. XI. p. 480.

X.

Prout autem Pfintzingius recte omnino et laudabiliter ^{Interpolatio Libri a} in id incubuit, ut ipsius Epos ad Librorum heroicorum Indolentio ^{Waldisio} lem quam proxime accederet, ita alii minus recte fecerunt, ^{et alio ob-} ut post Auctoris Mortem eidem Fato, quod Libris heroicis ^{scuro Viro,} accidisse Morhofius dolet, Librum Theuerdanc/ subicerent. Inventus enim est Burcardus quidam Waldis, de quo forte nihil penitus nobis constaret, nisi se praeposterea quadam Dili- gentia Posteritati commendasset, qui ab Amicis quibusdam, si vera est Fabula, ipso non prudentioribus, incitatus, Librum Theuerdanc ante XXIV. Annos, uti scribit, Augustae Vin- del. editum relegit, emendavit, et urgente Necessitate, ut

F

ipse

ipse loquitur, Libro huic aliquot millia Versuum addidit, plures etiam a Pfintzingio elaboratos mutavit correxitque; uti ipse hoc exponit in Dedicacione, et Ausus suos defendit. Inconsulte tamen maxime egisse Waldisium et Reprehensione potius, quam aliqua Laude dignum esse, cuiuslibet, qui accuratius rem considerat, videbitur. Quo enim Titulo acquisiuit sibi Ius, alterius opus, summa solertia ad Genium Seculi sui elaboratum, et magno Regi dedicatum, pro lubitu dilacerandi et dilatandi? Sive enim Pannum Purpurae assuerit, quod mihi videtur, sive elegantiozem Foetum Pfintzingii reddiderit, nulla tamen ratione video, qua aliena tam audacter obtrudi possent. Putat quidem hac in re sibi praevivisse magnos Viros; verum forte iidem similes fuerunt Nasutulis illis, qui Librum heroicum pessime adeo habuerunt, et penitus mutarunt correxeruntque, non minus ac ipse Waldisius improbandi. Ipse dicit, quanquam antiqui Rhythmi in Libro *Sheverdanc* difficiliter incedant, ea omnia tamen condonanda Tempori, et minime vitio vertenda esse. Si haec ita se habent, o Waldisii, quid opus fuit tua Correctione? Forte putasti tantam instare Linguae nostrae vernaculae in melius Mutationem, cuius Initium tuo Tempore iam factum esse dicis, indeque futurum, ut penitus Pfintzingianum Opus ob dictionem obsoletam a nobis intelligi nequeat? Verum non adeo stupidi sumus Posteritatis, et uti tua aetatis Homines Otfridum legere potuerunt, ita nos Pfintzingium et ipsum Otfridum intelligimus. Imo hariolari potuisses facile tuam quoque Mutationem Correctionemque, tuis Amicis forte elegantem atque iucundam visam, nostrae aetatis displicituram esse, uti factum est, adeoque Operam et Oleum te esse perditurum. At enim vero urisit Neccessitas? quam tamen ego nullus adhuc video. Observaveras omnino Errorem Pfintzingii Chronologicum in Annis Mundi statim in initio commissum, verum non animadvertisti, Stu-

Studio Pfintzingium, uti Nomina vera, ita Annum verum occultasse. Quam deplorandum in modum itaque integrum pulcherrimum Poëma immutasti et destruxisti! Quanto melius Tempus illud fuisset a te collocatum, si Clavem Pfintzingii descripsisses, et Editioni tuae adiunxisses, quae ad illustrandum Poëma plus, quam omnes tuae Additiones et Correctiones, facit. Annon nosti istam Viam illos ingredi, qui optimos Scriptores e medio sublato volunt? Certe si uterque Vestrum in infelicia illa mediorum Saeculorum Tempora incidisset, iam dudum perisset Pfintzingius. Praeter Waldisium, alius quispiam obscurus umbratilisque Homo, ne Nomine quidem notus, pari Insania insauitas Manus Libro Theuerdand admovit, omnesque Versus immutavit et aboluit, substitutis aliis Verbis et Phrasibus, in quibusdam tamen Waldisii vestigia premens, quem corruptum Contextum Matthaeus Schultes recudi curavit.

XI.

Sed ut denique etiam de Libri Theuerdand Editionibus disquiramus, statuimus hunc Librum lucem publicam primum aspexisse Norimbergae An. 1517. per Typos Joh. Schoenspergeri, ideoque absolvimus, CL. LAMBECIUM, qui idem tradit, ab ἀπερβλεψίας vitio, quo eum insinulavit, CL. IMMAN. WEBERVS l.c. dum scribit: ἀναψίαν Libri docere, Dedicatorem quidem Anno & Loco dictis a Pfintzingio conscriptam, sed Augustae Vindelicorum demum 1519. opus hoc prelo absolutum esse. Nam nobis contigit tam felices esse, ut tria vel quatuor antiqua huius Libri Exemplaria, evolvere concessum fuerit, quorum duo Annum Impressionis in fine clavis his verbis indicarunt: Gedruft in der Kayserlichen Stat Augspurg durch den Eltern Hansen Schoensperger im Jar tausent sunff hundert und im Neunzehenden. Caetera

Editiones
Libri verae
et spuriae.

vero duo ob deficientem Clavem etiam Annum typographicum non retulerunt. Cognovimus autem ex diligenti horum quatuor Exemplarium inter se instituta collatione, unum Exemplar purissimis Membranis impressum, mancum vero clave, quod nobis exhibuit, Vir de Juventute optime meritus, SAMVEL FABER, Rector Gymnasii Aegidiani Norimbergae, in multis se distinguere ab illis Exemplaribus, Anno 1619. Aug. Vindel. iisdem Typis impressis. Nam 1.) in eo in altera primi folii pagina non occurrit Privilegium Maximiliani Typographo datum, quod in Augustanis Exemplaribus statim oculos Lectoris ferit. 2) Respondet quidem Numerus Linearum in secundo folio, tam in membranaceo, quam in chartaceis Libris, in his tamen lineae sunt confertiores quam in illo. Hinc cum chartacei his verbis finiant paginam: **Ewer Königlich Mayestat werde darauß Rayzung und be Membranaceus ita eam claudit: Ewer Königlich Mayestat werde darauß** et reliqua verba rejicit in alteram paginam. 3) Liber membranaceus quaedam recte exhibet, quae in chartaceis mendose conspiciuntur, e. gr. Sect. III. in membranaceo legitur: **Auf federen in einem Pet / chartacei vero constanter habent: Auf federen in einem Pt.** Item, in membranaceo Sectionis Numerus 48. recte se habet, in chartaceis transpositus 84. apparet. 4) In membranaceo Titulus et Figura Sectioni 63. et 64. accurate respondet, sed in chartaceis Titulos et Figuras harum Sectionum inter se permutatos videbis. Quae insignes Discrepantiae omnino nos commonefaciunt membranaceum Librum esse diversae omniumque primae Editionis de An. 1517. Primae enim Editiones solent plerumque esse castigatioris, ob Auctorum ipsorum oculatissimam Curam et Industriam, quam Libris ordinandis et corrigendis adhibere solent, qua destituuntur, cum Lucri causa a Typographis festinata opera reciduntur. Praeterea suppetias nobis in defen-

defendendo LAMBECIO fert, Vir Amplissimus **Gottlob Krantz** / Rector patrii Gymnasii Elisabethani, et caeterarum Scholarum Inspector gravissimus, Studiorum meorum Patronus omni cultu prosequendus, qui in *Actu Gymnastico, de Memorab. Biblioth. Rbedig. p. 74.* introducit Typographum, laudantem in dicta Bibliotheca extantia *Gesta Maximilianii sub nomine Theurdanck, a Joh. Schoensbergero Norimbergae 1517. membranis impressa.* In Catalogo Bibliothecae Camerarianae nuper in vicino oppido *Christian-Erlangen* distracta p. 13. n. 590. allegatur etiam editio huius libri Norimbergensis de An. 1517. Cum itaque a nobis evictum sit, primam editionem Libri **Theurdanck** prodiisse Norimb. 1517. alteram Aug. Vindel. 1519. per eiusdem Typographi curam, a nobis etiam aliquid de *Forma, Typo et Ornatu* istarum Editionum est monendum. Uterque Liber excusus est Forma maiori, vel, uti vulgo dicunt, *in Folio, eoque paulo maiori*, et constat quoad Integritatem suam uno Alphabeto et XVI. Literis, connumerata Clavularum XIX. sunt Quaterniones, et X. Terniones. Quaedam Exemplaria purissimis Membranis, quaedam Charta, Candore, et Densitate vere Augustea, impressa sunt. Literae sunt mascululae et luculentae, penitusque singulares, anteaque in Typographicis Officinis non frequentatae, sed potius peculiari studio, ad nitorem Libro conciliandum, fabrefactae, ad quarum normam cum alii deinceps similes luculenti Characteres effingerentur, his illae Nomen dederunt, siquidem Species quaedam Literarum in Officinis Typographicis **Theurdanck** appellata est. Quodlibet Carminis Distichon Uncinolis est distinctum, et plures Literae, ubi spatium id permisit, ad maius Decus, Lineis curvis et variis nexibus flexibusque distortis singulari Artificio ornatae sunt, in quibus spiralibus Ductibus non infrequens etiam Variatio et Inaequalitas in membranaceo illo Libro animadvertitur, si cum chartaceis conferatur. Ut ad

Splendorem Operis nihil deesset, et Libros heroicos exacte imitaretur Pfintzingius, cuilibet Historiae Carmine expressae addidit figuram, Actiones illas repraesentantem, quas decantat, quorum Numerus est CXVIII. In Rhedigeriano Libro **Sheurdant** a manu recentiore quidem adscriptum est, has Figuras ab ipso Maximiliano excultas esse, sed *Matth. Schultheßius*, Artis sculproriae gnarissimus, docet *Johannem Scheifesein* / Pictorem et Sculptorem Nördlingensem, et exactissimum *Alb. Düreri* Imitatorem, quem summis elogiis extollit IOACH. SANDRART. in *der Teutschen Maler-Academie* / L. II. P. III. in *App. p. 373.* has Figuras affabre Ligno incidisse. Longe venustiores illae sunt, et magis oblectant oculos Spectatorum, quam rudes illae et horridae, ineptaeque Picturae, quas cum taedio et horrore, et in MSStis, et in excusis Libris heroicis vidimus. Amoenissimae vero illae refulgent Auro argenteoque incrustatae, et pulcherrimis nitidissimisque Coloribus, inprimis pretiosissimo illo coccineo et coeruleo, quos Pictores vocant *Carmin* et *Ultramarin*, illustratae, in quibusdam Exemplaribus membranaceis, qualia possident Bibliothecae, Caesarea Vindobonensis, et Rhedigeriana Vratislaviensis, illustris Familia Pfintzingiana Norimbergae, maxime reverendus Gerhardus, Abbas Luccensis, ita, ut spectari gratius et magnificentius nihil queat. Hinc splendidum etiam eiusmodi Exemplar alicubi CC. aureis venditum esse confirmavit, Patronus meus honoratissimus, celeberrimus KRANTZIVS. In his Figuris nihil occurrit, quod explicatione indigeat. Notabile tamen inprimis est amiculum illud, quo Feccialis indutus conspicitur, in quo non Insignia Maximiliani, uti alias moris est, unde etiam a Gallis dicitur *cote d'Armes*, depicta sunt, sed Rota, quae corpus constituit in Symbolo heroico illius Imperatoris, quod his Verbis plenius describit FVGGER L. c. p. 1394. *Dieses sein zu Gefährlichkeitn gleichsam gewidmetes Leben anzu-*

anzudeuten / hatte er ihm zum Sinnbild erwählt ein Rad /
 aufen herum mit Schwerdern und Streitkolben besetzt /
 über welchen ein Reichsapfel / unten aber ein Granatapfel
 schwebete / mit der Oberschrift: *Per tot Discrimina*. In ul-
 tima figura etiam in Libro Theuerdancf / depingitur Maxim-
 lianus insistens Gladiis in Rotae formam iacentibus. Caete-
 rum Chartis etiam impressa Exemplaria primae et secundae
 Editionis, absque coloratis Figuris, perrarae, et inter Cimelia
 Bibliothecae referenda sunt, praesertim illa integra, et Clave
 Auctoris non mutilata, quae rarissime adest. Nulla enim alia
 prostant Exemplaria, quae Textum Poëmatici Pfintzingiani ge-
 nuinum et incorruptum referant, quam illa. Manuscriptus
 hic Liber, constans quatuor Voluminibus chartaceis in Biblio-
 theca Caesarea Vindobonensi, in qua ex Ambrasiana est reposi-
 tus, teste LAMBECIO *L. c.* Tertiam Libri Theuerdancf Edi-
 tionem adornavit obscurus ille Burcardus Waldisius, sed vitu-
 peranda, uti diximus, Interpolatione et Immutatione totius
 Operis, ut ex eius Pulchritudine, vel nihil, vel parum reman-
 serit. Prima eius Editio nobis ad manus non fuit; sed posside-
 mus iteratam, quae prodiit Francofurti ad Moen. 1589. fol.
 et a priorum Editionum Splendore, tam ratione Typorum,
 quam chartae plane defecit. Figurae quidem adsunt Scheuf-
 linianae, sed quae etiam, tot Exemplaribus adornandis adhi-
 bitae, multum lucis amiserunt. Subiuncta est huic Libro bre-
 ve Germanicum Chronicon, Maximiliani Res gestas enarrans,
 et Oratio funebris in Maximiliani Honorem a Philippo Me-
 lanchthone habita, in vernaculam translata. Dedicatio Wal-
 disii ad *Adolphum Wäbelmum von Dornberg* / d. d. *Abderode*
An. 1553. scripta est, ex qua conjecto, primum Waldisii Opus
 eo Anno prodiiisse. Prostat praeter hanc alia Editio, quae
 Lucem vidit, 1596. in 8vo paucissimis, et longe minutioribus,
 obscurioribusque Figuris referta. Quartam Curam, sed eam
 in

in quibusdam etiam praeposteram, de Libro **Thuerdancf** procudendo suscepit Matthaeus Schultes, Sculptor Ulmenfis, qui sub prolixissimo Titulo eum Ulmae 1679. evulgavit, in Carminibus etiam plane recedens a Pfinztingianis verbis, et nescio quem obscurum Hominem sectans, qui Waldifianam Interpolationem partim retinuit, partim immutavit, ita tamen, ut nova plane Interpolatio Pfinztingiani Textus eius Poësis dici possit, quae Waldifiana longe sit concisior. Hoc suum Institutum ita in Praefatione declarat: **Er habe die alte Reimen mit dieser Zeit üblichen Worten / und zwar nach Anweisung eines vor Jahren in dieser Materia, doch ohne Figuren gedruckten Büchlein verfassen lassen.** Qualis vero sit ille Libellus, ex quo hanc suam Editionem expresserit, penitus nos latet. Illud huic Editioni singulare est, quod Pfinztingianas Figuras exhibeat, easque quidem sex aliis additis augeat, quae olim etiam ad operis illustrationem confectae, sed fortasse ob certas quasdam causas omissae fuerunt, sed in veteribus illis Figuris omnium ultima ipsi deest. Adjectas vero sex novas repertas Figuras explicatione poëtica et historica illustrari curavit. Operi annexa est satis proluxa Vitae Maximiliani Descriptio Germanica, incerto Auctore consignata. Haec sunt, quae tam de veris, quam spuris Libri **Thuerdancf** Editionibus monenda erant.

XII.

Epilogus,
sistens Utili-
tates Libri.

Habes itaque B. L. sufficientem, uti speramus, Notitiarum rarissimi Libri, ob varias rationes magnopere aestimandi, atque inter Cimelia Germanicae Eruditionis connumerandi. Nam exponit nobis Labores et Pericula Maximiliani, Germaniae Sospitatoris, quorum profus hoc Libro deficiente essemus omnium ignarissimi, et comprobat, Providentiam Divinam maximos Principes inter praesentissima Vitae Discrimina, in salutem

litem tot Populorum protegentem, magnaue Imperia gubernantem; dum Principes interdum aliis Negotiis distenti, Negotia publica non ea Sedulitate et Attentione, qua decet, procurant. Ipse noster Maximilianus Imbecillitatis suae memor, cum Tempore quodam cogitabundus altius Imperii Rebus intenderet, ad Consiliarios suos dixit: *Qui mihi temperem a Rifu, Deo tam mirabiliter omnia gubernante, quod utrumque Regnum Ecclesiasticum et Politicum, partim per recordem et insanum Sacrificulum Iulium II. Papam, partim vero per me, Audaculum Venatorem mirifice regit. At, o Bone Deus, nisi tu melius de Summa Rei prospicias, actum est de nostra Gubernatiuncula.* vid. IO. WOLFFIUS, in *Lect. memorab. T. II. p. 973.* Siftit etiam hic Liber egregium specimen Philosophiae moralis Principibus Iuuentutis proponendae, in quo illi Virtutes et Vitia Principis non in Abstracto considerant, sed contemplantur his deditum maximum Principem, ex cuius Factis et Moribus, imitandorum et fugiendorum varia Exempla, alii, et praesertim illi, quorum Indoles a severis Praeceptis abhorret, sumere possunt. Siquidem hic Liber etiam in Oblectamentum, Usam et Institutionem Caroli Regis Hispaniarum ab Auctore fuit conscriptus. Cognoscimus denique ex eo Poeseos Germanicae Incrementa, illudque Studium, quod in ea excolenda summi Viri inter Maiores nostros impenderunt, cum hodie econtra Poetae Nomen fere, ob tot Barios Meviosque in convitium abierit. Et in genere affirmandum est, quod ille exhibeat nobilissimum Monumentum Germanicae Linguae purae atque a Contagio peregrinorum Vocabulorum intaminatae. Occurrunt in ea multa Vocabula nunc antiquata, e. gr. *peyten/erarnen/trehne/ pro thrane/ &c.* quae si excerpere, illisque Glossam addere velimus, uberius adhuc nasceretur nobis scribendi Materia. Ne dicam de peculiari stylo, e. gr. *hochbaebohrne Künigin/ edle Mayt/*

Mant/ et prorsus singulari Orthographia. Quae omnia, si mecum accuratius perpenderit, B. L. non improbabis meam Operam, quam in hac Opella ad Notitiam huius Libri Tibi tradendam consignanda impensimus. Ob oculos enim et mihi est in omnibus Actionibus et Studiis meis illud Phaedri sapientissimum Dictum, *Fab. LVl. Nisi utile est, quod facimus, stulta est Gloria.* Caeterum,

Sì quid novisti rectius istis
Candidus impertà: si non his, utere mecum.

T A N T V M.

C O R O L L A R I A.

- I.
- Maximilianus I. Imperator in Stylym curialem assumpsit Titulum electi Romanorum Imperatoris, Regis Germaniae, et Archiducis Austriae.*
- II.
- Silesii Jure optimo se sejunxerunt a Polonia, Polonisque nullum Jus in eos restat, neque illi sunt Juris Slavici, sed Germanici.*
- III.
- Judaei in Republica Christiana sunt tolerandi.*
- IV.
- Officium Principis est, promovere in Animis Civium verum Cultum divinum.*
- V.
- Tutores et Curatores Regum non habent summam Potestatem.*
- VI.
- Bella Domini mediis Seculis ob Palaestinam Infidelibus eripiendam gesta, injusta et imprudenter instituta fuerunt.*
- VII.
- Patricatus Romani Dignitas collata in Carolum M. involvit supremum Dominium in Urbem Romam et Papam.*

S. D. G.

PRAE-

PRAESES
PRAESTANTISSIMO DOMINO
AVCTORI RESPONDENTI,
CONVICTORI SVO
SVAVISSIMO,

S. P. D.

Silesiam praestantium ingeniorum foecundam esse matrem, nullibique fere tam bene institutas scholas et gymnasia florere, quam in eadem regione, qua ea est Evangelicorum partium, Tuo etiam egregio exemplo, **VIR PRAESTANTISSIME**, abunde testaris, dum non solum ea praeditus es ingenii bonitate, quae ad quascunque gravissimas scientias, feliciter arripendas, sufficit, sed etiam cum



bonarum artium apparatus ex gymnasio patrio
in academias apportasti, quem interdum multi
veterani, annis pannisque obsiti, ex academiis
vix secum domum ferunt. Cumulasti has inge-
nii opes in academiis nocturna diurna que ope-
ra, atque copiam doctrinae elegantioris com-
paratam hoc pereleganti specimine a Te elabo-
rato uberius declarasti, quod omnium applau-
sum meretur. Gratulandi partes itaque meae
sunt, fructus gaudii ad honoratissimos Paren-
tes, et nobilissimam Familiam Tuam pertinent.
Faxit DEVS, ut impostero etiam Studiorum
Tuorum laudatissimorum rationes fortunatae
sint, omniaque Tibi ex animi sententia eveni-
ant, ut Parentum, Amicorumque expectatio-
nem non sustineas modo, sed quam cumulatis-
sime vincas, et absoluto studiorum academico-
rum cursu, Henelios, Gryphios, Hoffmannos,
Lohensteinios, patriae seculoque exoptatissimos
reddas. Vale. Dab. e museo a. d. xxix. Febr.
CIC IC CC XIII.

VIRO

❁❁❁❁ ❁❁❁❁

VIRO
NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO
DOMINO
HENRICO THEOPHILO TITIO,
AVCTORI
ERVDITAE HVIVS DISSERTATIONIS
DIGNISSIMO,

S. P. D.

M. IOHANN. CASPAR GOTTSCHALCK.

Quemadmodum primo statim meo ad has
Musas Noricas accessu, TE FAVTO-
REM atque CIVEM Aestumatisimum,
hic offendere, gaudio nimio quanto sum cumu-
latus: Ita sane non modo quotidiana atque
erudita tecum habita conversatione, gaudium
illud justum indies magis magisque crevit at-
que ampliatum est; sed quoque imprimis in-
praesentiarum ob egregium plane, solideque
eruditum tuum cum orbe erudito communica-
tum specimen, totus quasi gaudio diffundi vi-
deor. Ne vero in sinu tantum gaudeam, ta-
citeque modo tuas mecum egregias animi dotes

G 3 admi-

admirer, permitte quaeso, ut gaudium amorem-
que de TE animo semel conceptum, publice quo-
que coram omnibus demonstrum, testatumque
faciam. Gratulor idcirco TIBI ex animo DO-
MINE FAVOR Aestumatissime, de eru-
dito TVO non solum manu propria conscripto
atque elaborato, sed et egregie omniumque
cum applausu defenso ac ventilato specimine,
quo ipso profecto Patriae nostrae dilectae, im-
primis vero Generosissimo, Maximeque Stre-
nuo DOMINO PARENTI, dona, quae in
TE sint singularia, quamque laudabiliter stu-
diis in Academia a TE tempus omne impensum,
imo quae adhuc insuper a TE ipsis aliquando
magna expectanda veniant, ad oculum demon-
strasti. Age igitur VIR Nobilissime, FAV-
TOR Aestumatissime, age inquam, utque nul-
lo etiam momento, in non interrupto Studio-
rum Tuorum curriculo ulterius cum Deo et die
progredi, animo firmiter constituisti, ita quo-
que pari ratione, sine ulla temporis aut loci ex-
ceptione, tenuitatem meam TIBI commenda-
tissimam semper habere, quaeso ne intermittas.
Vale. Scripsi Anno MDCCXIV. die XXIX. Febr.

Arma

Arma Virumque gravi cecinit Pfintzingius ore,
Qui certe ante alios, Divorum Sanguine cretus,
Aetatis Lubricum, cœcæ Ludibria Sortis,
Invidiamque ipsam superans, fortissimus unus
Exitit, atque Fidem tandem Tibi, Græcia, fecit,
Quæ Clavam Alcidæ narras, quæ Thesea magnum
Jactas, quosque alios Superis longo Ordine jungis.
Musa, mihi Caussas memora, quid denique tantos
Insignem Pietate Virum superare Labores
Impulerit? tantusne Animis mortalibus Ardor?
Terra antiqua fuit, varii tenuere Coloni;
Occasum versus Regio, Rhenanaque circum
Ostia, dives Opum, Studiisque asperrima Belli;
Cum Dux præ reliquis vicinos Agmine raptò
Terreret Reges Martemque ostenderet Audax.
Istas Imperio pulcherrima Virgo premebat
Gentes & patriis late regnabat in Oris.
Hunc ambire Torum, decantatosque Hymenæos
Sectari, optatamque Procis (sic Fata ferebant)
Post varios Casus, post tot Discrimina Rerum,
Jungere Connubio comes illum Gloria jussit.
Hæc eadem Lympham Clariis e Fontibus hausit,
Et Tibi, Pfintzingi, Tibi, præstantissime Vatum,
Tradidit undantem Pateram, juvitque canentem.
Hinc adeo viridi redimitus Tempora Lauri
Grande aliquid sonat, et quotiens Germanus Apollo
Sacras Vatum animas vocat, indicitque Senatum,
Quo quondam in Latio, dum Res Romana manebat,
Ille Pater Rudiis natus Flacco atque Maroni
Immistus, sat honorato sedet Ordine Noster.
Hunc Tua, mi TITI, multum memorande Sodalis,
In Vitam revocat Pietas, clarumque Volumen

Excus



Excussis Tenebris in Luce ac Littore ponit.
Nec male Res cessit : Studium doctique Labores,
Parvus ubi ingentem Pegnesus dividit Urbem,
Principibus placere Viris ; sic Patria Tellus,
Atque Olavi circum Ripas Viadrumque Budorgis
Lætis excipiet præclaros Plausibus Ausus.
Gloria, quæ Vatis Cineres servavit, & illa,
Quem placido Gressu haud obscure accedere cerno,
Et Galea & Clypeo insignis Dea, grandia certe
Præmia Doctrinæ, Tua jam Vestigia servant.

Scrib. gratulabundus

GEORG. CHRISTIANVS GEBAVERVS,
Vratislaviensis.



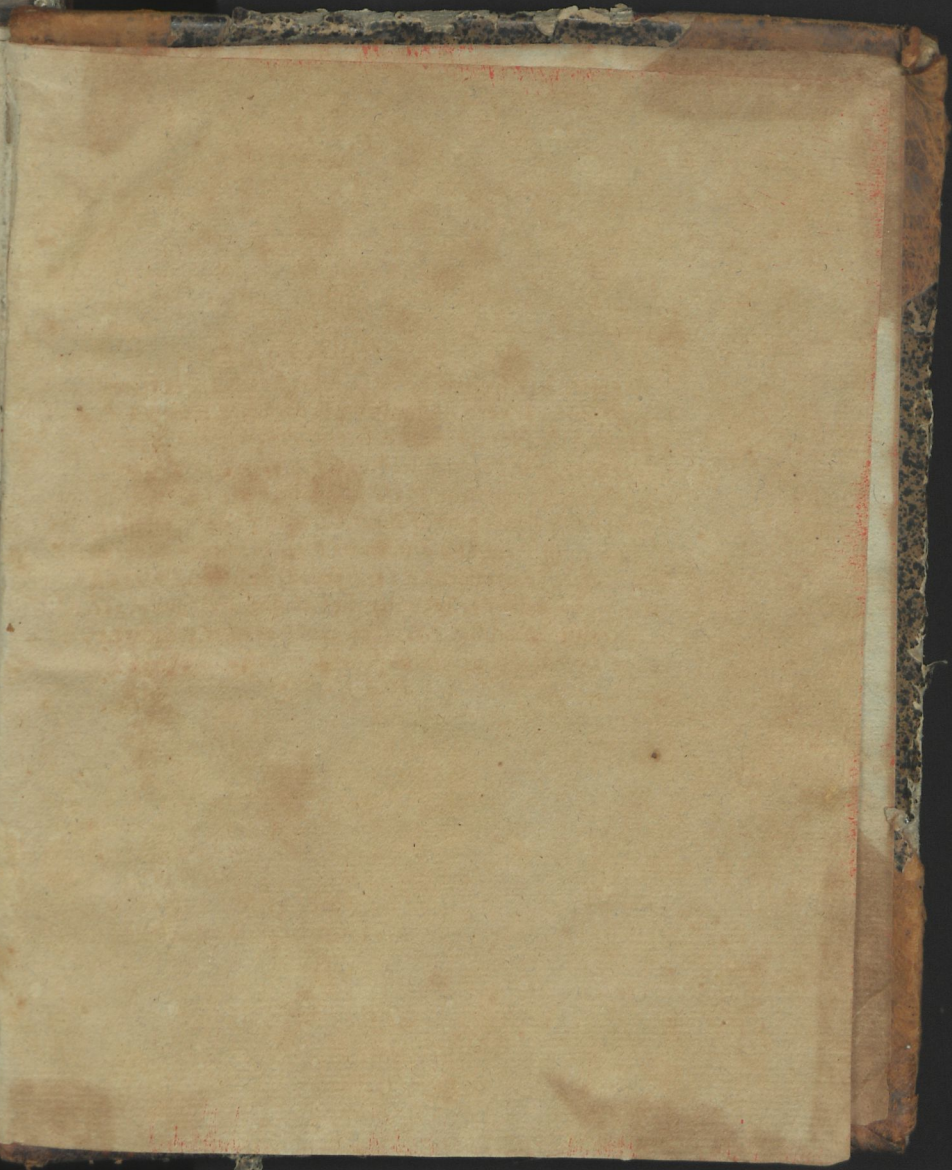


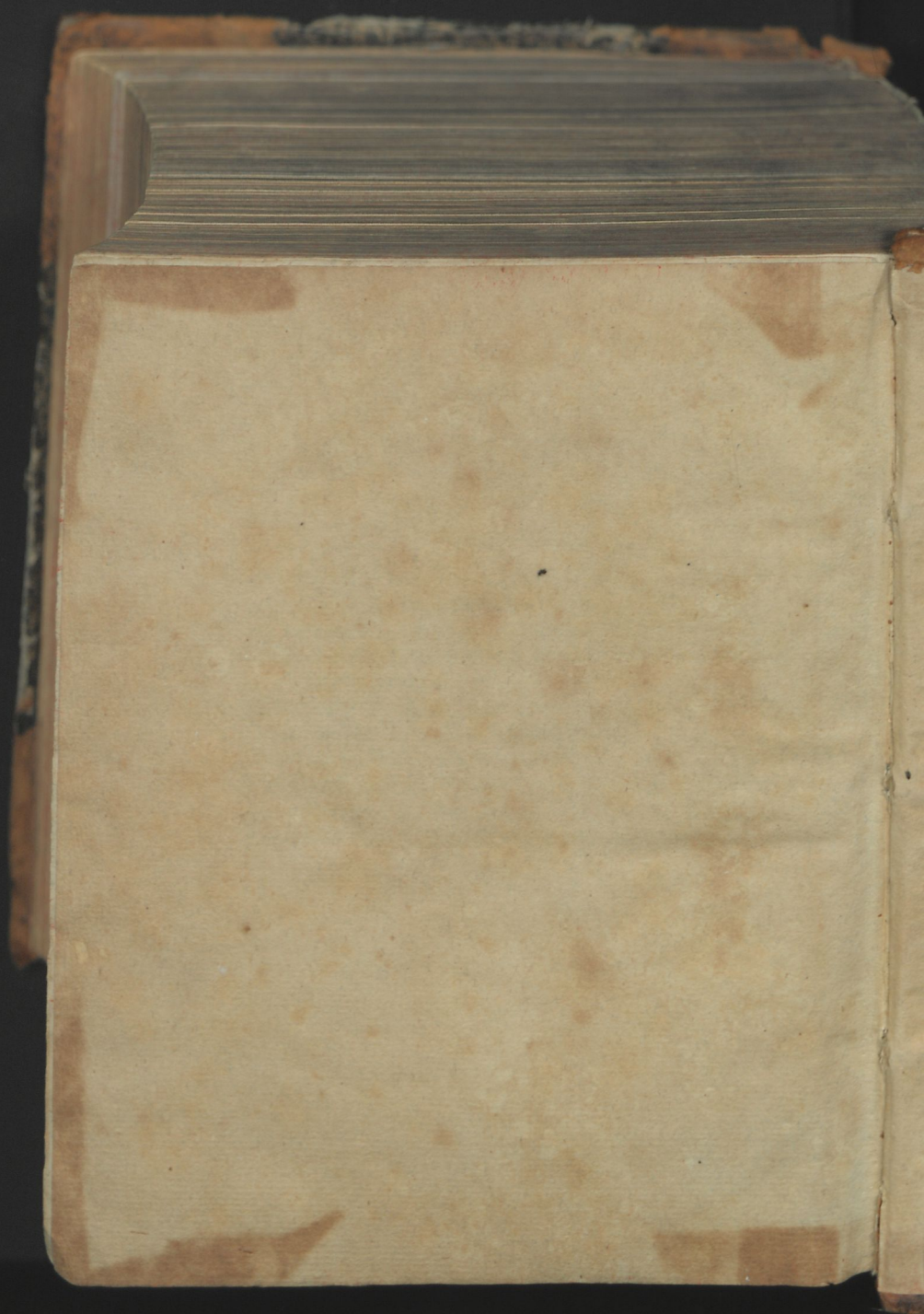
Mein Damon dieser Zeit/ Du meiner Augen Lust.
Laß Dir von treuer Hand auch treue Wünsche bringen
Und Dein beperites Lob in diese Verse zwingen/
So Deinem Herzens-Freund zur Zeit nicht unberuoft.
Dein abgelegter Ruhm/ durch den beredten Mund
Bleibt unverlezet stehn in Stahl und Stein gedüet
Und Dein geschriebnes Werck/ so Dich zu Ehren setzet/
Wird mit Verwunderung der späthen Nachwelt kund.
Du warst als Respondent ein kostbares Metall.
Das/ so man es berührt/ mit lautem Ton erschallet
Und auf den Niederrurff mit Nacht zurucke prallet.
Du bist dem Echo gleich/ so steten Wiederhall
Auf seinen Anruff giebt. Doch weil ich nicht geschickt
Dein ungemeines Lob in diesen Reim zu fassen:
So muß ichs allerdings aus meinen Sinnen lassen.
Nun folgt mein treuer Wunsch: Ach lege recht beglückt
Die grünen Jahre hin; Es sey zu aller Zeit
Mein Freund/ mein ander Ich/ der Himmel Dir zur Seiten/
Er lasse Dich noch oft auf der Catheder streiten/
Und Phœbi holde Gunst sey Dir zum Dienst bereit.
Hier hört aus kürzer Zeit mein wenig Wünschen auf.
Es ist zwar etwas schlecht/ doch bey gehäuften Sorgen
Muß ich die Fertigkeit selbst von der Kürze borgen/
Drum laß ich in der Eil den Geuffhern ihren Lauff:
Der Höchste sey Dein Schutz und festes Friedens-Schild
Er gebe soviel Glück und Jahre sonder Wählen
Als Worte im Gedicht und Spilben sind zu zählen/
So ist mein treuer Wunsch nach Herzens Wunsch erfüllt.

Dieses Wenige setze in Eil
des Herrn RESPONDENTIS
erwehltet Opponent
und ganz ergebener Diener
bey

Julius Heinrich von Nostitz.

trans-
na. P.
nulis.
203. l.
erint
l. 12.
com-
44. l.
245.
ram.





00 A 6375

ULB Halle 3
002 916 711

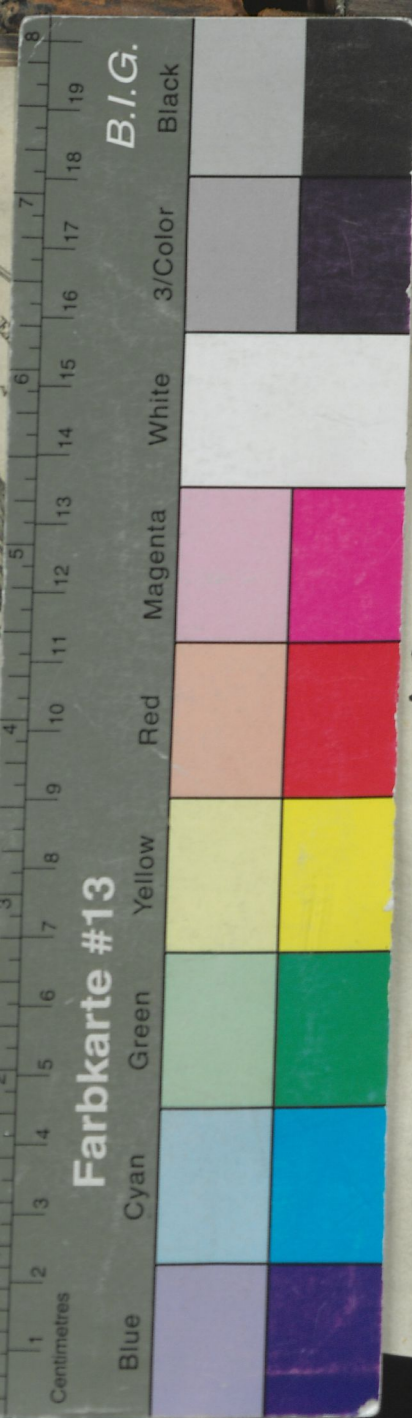


sb.

1017







Q. D. B. V.
DISQVISITIO
DE
INCLYTO LIBRO POETICO

Scheuerdancf/

QVAM
PRAESIDE
IO. DAVIDE KOELERO,
LOGICES ET POLITICES PROF. PVBL.
ET VNIVERSITATIS BIBLIOTHECARIO,
HOSPITE SVO MAXIMOPERE COLENDO,
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI

H. L. Q. C.

SUBMITTIT

AUCTOR RESPONSVRVS

Heinrich Gottlieb Ditz/

VRATISLAVIENSIS,

AD D. MART. A. O. R. MDCCXIV.

ALTDORFII,

LITERIS MAGNI DANIELIS MEYERI.

